

Laaja hyvinvointikertomus

Hyvinvointikertomus vuosilta 2017–2020

Suunnitelma vuosille 2021–2024

Kaupunginhallitus 13.9.2021

Kaupunginvaltuusto 20.9.2021

”Kuntalainen voi hyvin ja on tyytyväinen elämäänsä. Kuntalaisella on hyvä arki ja mielekäs elämä.”

Visio. Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021–2024

Sisällysluettelo

OSA 1 Väestön hyvinvoinnin kehitys valtuustokaudella 2017–2020	1
1. Johdanto	1
1.1 Laaja hyvinvointikertomus lakisääteisenä ja strategisena asiakirjana	1
1.2 Laaja hyvinvointikertomus syntyy yhteistyössä ja laajalla valmistelulla	2
1.3 Muut hyvinvoinnin edistämisen ohjelmat ja –suunnitelmat	3
1.4 Hyvinvoinnin edistämisen painopisteet Valkeakoskella vuosina 2018–2020	4
2. Valkeakosken väestön hyvinvointiin vaikuttavat yleiset rakenteelliset tekijät	5
2.1 Väestö	5
2.2 Talous ja elinvoima	7
2.3 Työllisyys	8
3. Väestön hyvinvointi ja sen edistäminen Valkeakoskella vuosina 2017–2020	10
3.1 Lapset ja nuoret – Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	10
3.1.1 Valkeakosken lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi	12
3.1.2 Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin vahvuudet ja kehittämiskohteet Valkeakoskella	14
3.1.3 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut	16
3.1.4 Lastensuojelun tarve ja voimavarat sekä lastensuojelulain mukainen palvelujärjestelmä	19
3.1.5 Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain mukaiset palvelut	20
3.1.6 Palvelujärjestelmän vahvuudet ja tavoitteet	21
3.1.7 Yhteistyön järjestäminen eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä	21
3.1.9 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteuttaminen ja seuranta	22
3.1.10 Opiskeluhoito lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa	22
3.3 Työikäiset	23
3.4 Ikäihmiset	24
3.5 Kaikki ikäryhmät	27
3.5.1 Sairastavuus	27
3.5.2 Päihteettömyyden ja mielen hyvinvoinnin tukeminen	27
3.5.3 Turvallisuus	29
3.5.4 Osallisuus	31
3.5.5 Asuminen ja ympäristö	33
3.5.6 Hyvinvointia tukevat vapaa-aikapalvelut	33

OSA 2 Hyvinvointisuunnitelma valtuustokaudelle 2021–2024	37
4. Valkeakosken kaupunkistrategia ja Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021–2024 hyvinvointityön ohjaajana.....	37
4.1 Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021–2024 hyvinvointityön ohjaajana.....	37
5. Valkeakosken hyvinvointisuunnitelma vuosille 2021–2024	39
5.1 Painopiste 1. Elintavoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia	40
5.2 Painopiste 2. Osallisuus ja vaikuttaminen	41
5.3 Painopiste 3. Turvallinen elinympäristö	42
5.4 Painopiste 4. Vaikuttavat palvelut	43
OSA 3 Valtuustokäsittely	44
6. Laajan hyvinvointikertomuksen laatijat.....	44
7. Lähteet	46
8. Lisätietoja	46

OSA 1 Väestön hyvinvoinnin kehitys valtuustokaudella 2017–2020

1. Johdanto

1.1 Laaja hyvinvointikertomus lakisääteisenä ja strategisena asiakirjana

Kuntalain (410/2015) mukaan kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtiminen on kunnan perustehtävä. Terveystieteiden edistämislaki (1326/2010) velvoittaa kuntaa huolehtimaan terveyden ja hyvinvoinnin edellytysten huomioimisesta kaikkien hallinnonalojen toiminnassa sekä seuraamaan väestön terveyttä, hyvinvointia ja toteutettuja toimenpiteitä. Niistä tulee raportoida valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus. Laaja hyvinvointikertomus on työkalu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitteluun, seurantaan, raportointiin ja arviointiin, joka tehdään kullekin valtuustokaudelle erikseen.

Valkeakosken laaja hyvinvointikertomus koostuu kahdesta osasta.

Ensimmäinen osa kuvaa väestön hyvinvointiin vaikuttavia rakenteellisia tekijöitä, kuntalaisten hyvinvoinnin lähtökohtia ja nykytilaa sekä kaupungin toimintaa sen edistämiseksi päättyvällä valtuustokaudella 2017–2020. **Toinen osa sisältää suunnitelman kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi** valtuustokaudella 2021–2024. Sen lähtökohtina ovat kaupunkistrategia, väestön hyvinvoinnin tilaa kuvaava tilastotieto, eri toimialaohjelmat sekä kuntalaisten ja toimijoiden näkemykset.

Valkeakosken kaupungin laajalla hyvinvointikertomuksella on yhteys Pirkanmaan alueelliseen hyvinvointikertomukseen vuosille 2021–2024, jonka toimeenpano käynnistyy 1.7.2021. Siinä on huomioitu myös Pirkanmaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissuunnitelma 2020–2025. Valkeakosken laaja hyvinvointikertomus sisältää lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman, ja sitä täydentävät kaupungin muut hyvinvoinnin edistämisen ohjelmat, mm. ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2021–2024 (Kohyla 16.3.21) ja ravitsemussuunnitelma. Laajaa kertomusta tulee täydentämään ikäystävällinen Valkeakoski -ohjelma, joka tätä kirjoittaessa on valmisteluvaiheessa.

Kuva 1 Laaja hyvinvointikertomuskokonaisuus muodostuu eri näkökulmatarkasteluista ja pohjaa kaupungin ja alueen muihin hyvinvoinnin edistämisen suunnitelmiin.

1.2 Laaja hyvinvointikertomus syntyy yhteistyössä ja laajalla valmistelulla

Hyvinvointi ja sen edistäminen on kokonaisvaltaista yhteistyötä ja siksi suunnitelmatyö edellyttää laajaa yhteissuunnittelua ja vuoropuhelua. Hyvinvoinnin edistäminen on jatkuva prosessi, jota suunnitelmat ja raportointi rytmittävät.

Valkeakoskella hyvinvoinnin edistämisen johtoryhmä on kaupungin johtoryhmä. Sen lisäksi hyvinvoinnin edistämisen painopisteisiin ja suunnitelmiin ovat vaikuttaneet kaupungin kaikki toimialat ja kolmas sektori. Valkeakoskella toimii lisäksi ikäryhmittäisiä ja poikkihallinnollisia asiantuntijaryhmiä, joiden työhön sisältyy hyvinvoinnin edistäminen poikkihallinnollisena tehtävänä. Näistä esimerkkinä kaupunginjohtajan päätöksellä perustettu perhekeskuspalvelujen ohjausryhmä.

Laajan hyvinvointikertomuksen valmistelu alaohjelmineen käynnistyi vuoden 2021 alusta hyvinvointikoordinaattorin koordinoimana. Valmistelun osakokonaisuuksissa osallistettiin kaupungin eri toimijoita, luottamushenkilöitä,

kumppaneita ja asukkaita. Lisäksi siinä huomioitiin kaupunkistrategia sekä tilannekuva väestön hyvinvoinnin tilasta.

Laajan hyvinvointikertomuksen laatimisprosessi:

1. Hyvinvoinnin tilannekuva; vuosiraportointi, indikaattori- ja tilastotiedon keräys.
2. Kaupunkistrategia, kaupungin muut ohjelmat ja suunnitelmat
3. Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus ja –suunnitelma 2021–2024
4. Työryhmätyöskentelyt: perhekeskuspalvelujen ohjausryhmä, ehkäisevän päihdetyön työryhmä, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma työryhmä, ikäystävällinen Valkeakoski –työryhmä, vapaaehtoistoiminnan kehittämisen Valikko –työryhmä, liikenneturvallisuustyöryhmä.
5. Lausuntokierros: lautakunnat ja neuvostot, kaupungin johtoryhmä
6. Hyväksyminen: Kaupunginhallitus ja –valtuusto

Hyvinvointityön rakenne

1.3 Muut hyvinvoinnin edistämisen ohjelmat ja –suunnitelmat

Laajaan hyvinvointikertomukseen sisältyvän suunnitelman lisäksi hyvinvointityötä toteutetaan useiden poikkihallinnollisten hyvinvointiohjelmien ja -suunnitelmien kautta, joista osa on kunnille lakisääteisiä.

- Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2020–2024
- Elinkeino-ohjelma
- Kulttuurin elinvoimaohjelma (tulossa valmisteluun)

-
- Perhekeskuspalvelujen toimintasuunnitelma, vuosittain v. 2019 alkaen
 - Pirkanmaan mielenterveys- ja päihdetyön suunnitelma 2017–2020
 - Pirkanmaan alueellinen ravitsemussuunnitelma 2021–2024 (valmistelussa)
 - Valkeakosken ravitsemussuunnitelma, 2021–2024
 - Yhdenvertaisuussuunnitelma (työnantajanäkökulma) 2017–2021

Vastuussa suunnitelmien laatimisesta ja niiden toteutuksen koordinoinnista ovat mm. seuraavat poikkihallinnolliset alatyöryhmät:

- Ehkäisevän päihdetyön työryhmä, puheenjohtaja hyvinvointikoordinaattori Marika Hoviniemi
- Liikenneturvallisuuustyöryhmä, puheenjohtaja tekninen johtaja Hanna-Kaisa Lahtisalmi
- Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto Mover, puheenjohtaja nuorisotoimenjohtaja Anne Kurikka
- Perhekeskuspalvelujen ohjausryhmä, puheenjohtaja palvelupäällikkö Niina Pirinen
- Ravitsemustyöryhmät, puheenjohtaja ravitsemusterapeutti Marjukka Lauhkonen

Edellä mainittujen suunnitelmien ja ryhmien lisäksi kaupungissa on muitakin poikkihallinnollisia kokoonpanoja ja suunnitelmia, joilla edistettiin kuntalaisten hyvinvoinnin edellytyksiä.

1.4 Hyvinvoinnin edistämisen painopisteet Valkeakoskella vuosina 2018–2020

Valkeakosken kaupungin edellinen laaja hyvinvointikertomus 2018–2020 hyväksyttiin valtuustossa kesäkuussa 2018. Sen mukaan hyvinvoinnin edistämisen painopisteet Valkeakoskella vuosina 2018–2020 olivat seuraavat:

- A. Edistetään hyvinvointia tukevia ja tuottavia kunnan ja yhdistysten vapaa-ajan palveluja (liikunta-, virkistys-, kulttuuri-, kirjasto-, musiikki-, taide- ym. palvelut).
-

- B. Tarjotaan eri ikäryhmien saavutettavaksi heidän hyvinvointinsa lisäämiseen kohdistettuja ja soveltuvia palveluja (informaatio- ja digipalveluja, tukitoimia lasten kasvatukseen, mahdollisuuksia terveystilunkuntaan, harrastuksiin, tukea ikääntyneiden kotihoitoon).
- C. Vahvistetaan turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä kaiken ikäisille, erityisesti riskiryhmiin kuuluville ja huomioiden myös ympäristötekijät. Luodaan erilaisin keinoin mahdollisuuksia kuntalaisten osallistumiseen.

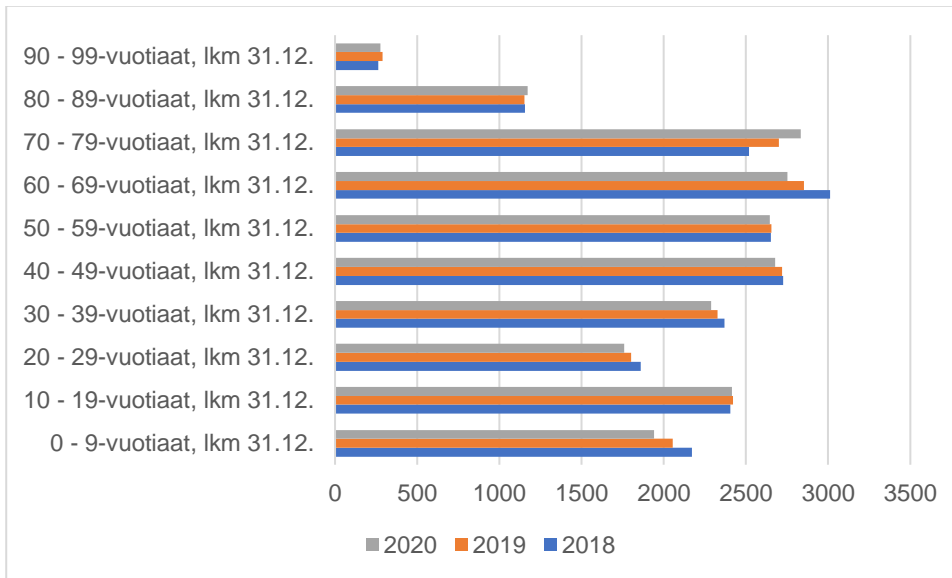
Seuraavassa luvussa nostoja hyvinvointiin liittyen em. painopisteet huomioiden.

2. Valkeakosken väestön hyvinvointiin vaikuttavat yleiset rakenteelliset tekijät

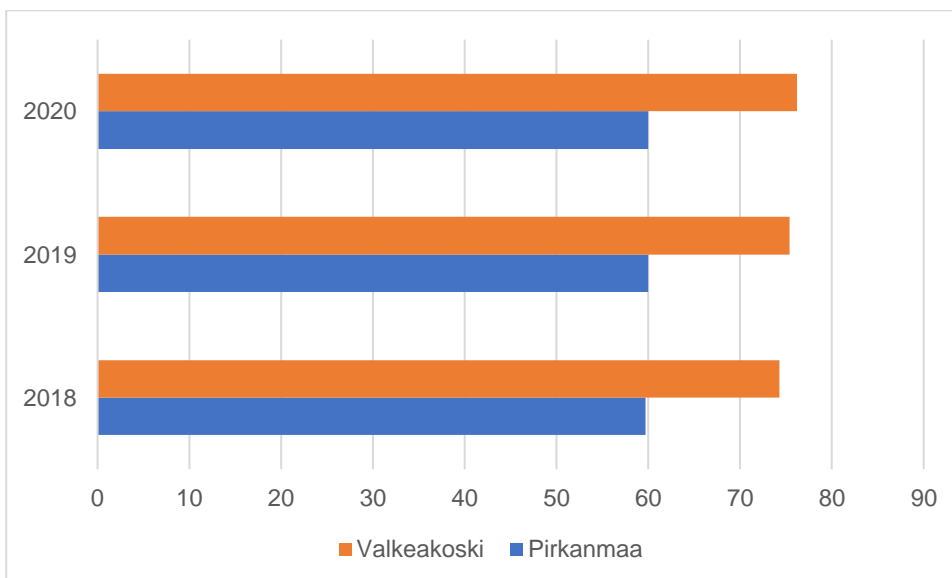
2.1 Väestö

Valkeakosken asukasluku oli 20 800 (-172) vuoden lopussa. Luonnollinen väestönlisäys oli 111. Kuolleiden määrä (252) oli yli 100 henkeä enemmän kuin syntyneiden määrä (141). Syntyneiden määrä kasvoi edellisvuodesta kolmella, kun kuolleiden määrä kasvoi noin kahdellakymmenellä. Kuntien välinen nettomuutto oli negatiivinen (-109), mutta pieneni hieman edellisestä vuodesta (-121). Nettomaahanmuuton luku pieneni ja oli 49, kun vuonna 2019 se oli 62. Väestökehitys on yksi merkittävimmistä haasteista Valkeakoskella. Vuoden 2016 lopusta väestön määrä on laskenut n. 540 asukkaalla. Tulevaisuudessa yhtenä strategisena kärkenä tulee olla Valkeakosken tunnettuuden nostaminen ja Pirkanmaan yleisen vetovoiman hyödyntäminen (Valkeakosken kaupungin Tilinpäätös 2020).

Lähde: Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön ennakkotilasto [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-8381. joulukuu 2020. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 25.2.2021]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/vamuu/2020/12/vamuu_2020_12_2021-01-21_tie_001_fi.html

Kuva: Valkeakosken väestö ikäryhmittäin v. 2018–2020. Lähde: [THL Sotkanet, väestö ikäryhmittäin](#)

Kuva: Huoltosuhte v. 2018–2020. Valkeakoskella huoltosuhte on Pirkanmaata korkeampi.

Koko väestön ikärakenteen kuvaamiseen yhdellä luvulla on kehitetty joukko mittareita, joista yleisempänä on väestöllinen huoltosuhte. Se kuvaa lasten ja vanhuseläkeikäisten määrän suhdetta työikäisen väestön määrään. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on. Valkeakoskella huoltosuhte on Pirkanmaata korkeampi. Lähde: [THL, Sotkanet, huoltosuhte.](#)

2.2 Talous ja elinvoima

Valtion koronatukitoimien takia kaupunki teki arvioidusta poiketen ylijäämäisen tuloksen. Vuoden 2020 ylijäämä on 5,9 milj. euroa. Pidemmän aikavälin suunnittelussa pitää huomioida, että em. tuet ovat kertaluonteisia ja ennen korona-aikaa tiedossa olleet kuntatalouden vaikeudet ovat taustalla edelleen olemassa (Valkeakosken kaupungin Tilinpäätös 2020).

Valkeakosken kaupungin tavoitteena on luoda kaupungissa toimiville yrityksille hyvät toimintaolosuhteet sekä kasvun ja kehittymisen edellytykset. Tavoittelemme uusia yrityksiä, työpaikkoja ja asukkaita sekä houkuttelevuutta matkailukohteena ja vetovoimaisena hyvien palvelujen paikkakuntana. Kaupunkisuunnittelu tukee kasvua ja kestäväää kehitystä. Tavoitteisiin pyritään mm. tiiviillä oppilaitosyhteistyöllä, uutiskirjein, markkinoinnilla sekä asiakas- ja koulutustapahtumin. Maankäytön ja elinkeinotoimen yhteistyötä on myös kehitetty.

Vuonna 2020 yrityspalvelujen asiantuntijapalvelua hyödynsi lähes 400 eri yritystä ja asiakastapahtumia oli yhteensä n. 650. Vapaista ja vapautuvista toimitiloista tiedotetaan aktiivisesti ja uusien toimijoita etsitään vapaisiin tiloihin. (Valkeakosken elinkeino-ohjelma, toimenpiteet ja tulokset 2020).

Valkeakosken yrityskanta on tuotantoyritysvaltainen ja merkittäväällä osalla toimiala liittyy pakkaamiseen. Tämä helpotti yritystemme tilannetta koronavuoden aikana. Suurien työnantajien osalta pandemiatilanne joko ei vaikuttanut toimintavolyymeihin lainkaan tai jopa kasvatti niitä. Toisaalta lukuisat pienemmät, erityisesti ravintola- ja palvelualan yritykset joutuivat vuoden aikana venymään selviytyäkseen. (Valkeakosken kaupungin tilinpäätös 2020)

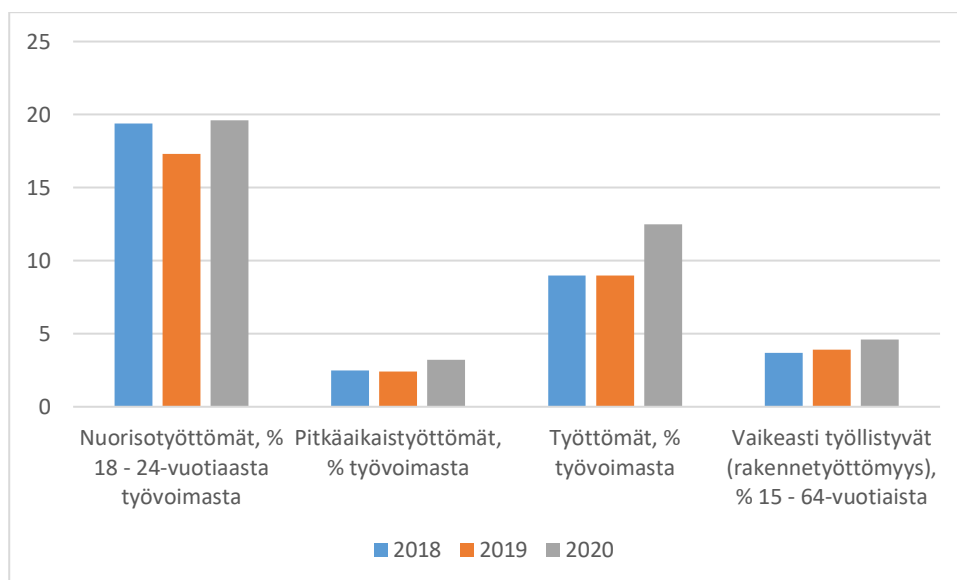
Kokonaisuutena kaupungin yrityselämä on selviytynyt kohtuullisesti, mutta pandemian jatkuessa vaikutukset laajenevat myös aiemmin hyvin pärjänneisiin yrityksiin ja toisaalta yritysten puskurit uusien iskujen kestämiseen alkavat vähentyä. Vuonna 2020 perustettiin 68 uutta yritystä ja lopetettiin 91 kpl, jolloin yritysten nettovähennys oli 23 yritystä. Erityisesti yritysten perustaminen väheni koronavuonna selvästi. Valkeakoskelaisiin yrityksiin syntyi 88 uutta työpaikkaa. 12 yritystä laajensi toimitilojaan tai siirtyi uusiin tiloihin ja kaupunkiin muutti tai perusti toimipisteen 3 yritystä. (Valkeakosken kaupungin tilinpäätös 2020).

2.3 Työllisyys

Haasteena Pirkanmaalla on todennäköinen työttömyyden kasvu. Pirkanmaan ongelmina työttömyyden osalta ovat rakennetyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys sekä palveluiden piirissä olevien määrän kasvu. Haastavinta on korjata työllisyyden kohtaanto-ongelma. Joulukuussa 2020 Pirkanmaan työttömyysaste oli alempi kuin koko maassa keskimäärin.

Valkeakoskella työttömien työnhakijoiden määrä oli 1 203, joka oli 247 enemmän kuin vuoden 2019 joulukuussa. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,3 prosenttia (vuonna 2019: 10,5 %). Avoimia työpaikkoja oli vastaavana aikana 111 kappaletta. Työttömistä työnhakijoista alle 20-vuotiaita oli 43, alle 25-vuotiaita 158 ja yli 50-vuotiaita 436 henkilöä. Pitkäaikaistyöttömänä oli 321 henkilöä. (Valkeakosken kaupungin tilinpäätös 2020).

Lähde: Suomen virallinen tilasto (SVT): Työ ja elinkeinoministeriö, Työnvälitystilasto. 2020:12, Pirkanmaan Työllisyyskatsaus, joulukuu 2020:12. Tampere: Elinkeino, liikenne ja ympäristökeskus (viitattu 24.2.2021).
Saantitapa: <https://www.temtyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx>

Kuva: Valkeakosken työttömyystilasto vuosilta 2018–2020. Lähde: [THL Sotkanet, työttömyys](https://www.thl.fi/sotkanet/tyottomyys)

Työtie-hanke oli työvoimapolitiittisella avustuksella rahoitettu (2018–2020), nuorten ja pitkään työttömänä olleiden työllistämiseen tähtäävä hanke.

Asiakaskohderyhmät olivat:

1. Pitkään työttömänä olleet (yli 12 kk)
2. Työttömät, joiden työttömyys on vaarassa pitkittyä yli 12 kk
3. Nuoret ja heikossa työmarkkinatilanteessa olevat työttömät työnhakijat

Pääpalvelu hankkeessa oli henkilökohtainen, räätälöity ja ratkaisukeskeinen työnhaku- ja uravalmennus. Asiakkaille etsittiin yritys yhteistyön avulla työharjoittelu- ja työpaikkoja tai heitä ohjattiin mm. koulutukseen. Työllistymisen esteitä poistettiin esimerkiksi lupakorttikoulutuksilla kuten työturvallisuuskortti tai hygieniapassi.

Hanketta hallinnoi UrAVa ry, jonka jäseniä ovat Akaa, Urjala ja Valkeakoski. Kunnat osallistuvat kuntarahaosuudella hankkeen rahoitukseen ja toimintaan. Vuoden 2020 aikana hankkeella oli kaikkiaan 165 asiakasta, joista Valkeakoskella 101. Valmennuksen päätti 130 asiakasta, joista 123 asiakkaalle löytyi pitkäaikainen ratkaisu (työsuhde, koulutus tai muu pidempiaikainen ratkaisu). Vuoden 2020 lopussa UrAVa ry:lle myönnettiin rahoitus uudelle Työtie 2.0 – hankkeelle, joka käynnistyy 2021 alussa.

PoVer Työllistämisen ja työllistymisen palvelupolut ja verkostot on UrAVa ry:n kolmevuotinen kehittämistyön ESR-hanke, jossa on Valkeakosken lisäksi mukana Akaa ja Urjala. Päärahoittajana on em. kuntien lisäksi KeskiSuomen ELY-keskus. Hankkeessa kehitetään keinoja työn ja tekijän tehokkaampaan kohtaamiseen mm. yritys yhteistyön avulla, yhteistyössä kuntien työllisyys- ja elinkeinopalvelujen kanssa.

Hankkeen toimintamuoto on Ohjaamo, alle 30-vuotiaiden monialainen ohjaus-, neuvonta- ja palvelupiste. Valkeakoskelle, Akaaseen ja Urjalaan avataan Ohjaamot vuoden 2021 aikana. Ohjaamoissa työskentelee monialaisesti mm. kunnan nuorten palveluissa toimivia henkilöitä. Ohjaamon kehittämistyötä on mm. monialaisten tiimien valmennukset ja moniohjauksellinen johtoryhmä-malli. Ohjaamossa kartoitetaan laajasti Valkeakosken nuorten palveluita palvelukartoituksen avulla ja koostetaan sähköinen palvelukartta. Verkostoyhteistyön kehittäminen ja toimijoiden laaja yhteistyö ovat hankkeen keskiössä.

3. Väestön hyvinvointi ja sen edistäminen Valkeakoskella vuosina 2017–2020

Valkeakosken taloudellista, elinkeino- ja väestökehitystä kuvataan kattavasti vuosittain Valkeakosken kaupungin tilinpäätöksissä. Tilinpäätöksessä raportoidaan myös vuosittain hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tehty työ toimialoittain. Tässä kertomuksessa ei toisteta tilinpäätöksessä kirjattuja kaikkia kohteita, vaan tehdään ikäryhmittäisiä ja painopisteiden mukaisia nostoja hyvinvoinnin tilasta ja hyvinvoinnin edistämiseksi tehdystä työstä.

3.1 Lapset ja nuoret – Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Lastensuojelulain (417/2007) 12 §:n mukaisesti kunnan on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan toimintaa koskeva suunnitelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Meillä tämä suunnitelma integroituu laajaan hyvinvointikertomukseen, joka sisältää ikäkausittaisia tarkasteluja. Suunnitelma on otettava huomioon kunnan talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Myös monet muut lait ja asetukset velvoittavat kaupungin eri toimialat aikaisempaa tiiviiseen monialaiseen yhteistyöhön.

- Terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaan kunnan toimialojen on tehtävä yhteistyötä terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä sekä toimittava yhteistyössä vanhempien ja huoltajien kanssa.
- Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen on viranomaisten velvollisuus ja palveluita on kehitettävä kasvatuksen tukemiseksi.
- Varhaiskasvatuslaki (580/2018) säätää lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen. Lapselle on laadittava varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelma hoidon, kasvatuksen ja oppimisen toteuttamiseksi.
- Nuorisolain 7a§ edellyttää, että kunnassa on toimiva lasten ja nuorten ohjaus- ja palveluverkosto. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma tukee myös nuorisolain (72/2006) 4 §:n mukaista lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaa 2020–2023.

-
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) asettaa kunnille velvoitteita monialaisen yhteistyön eri hallintokuntien välillä lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyen.

Lastensuojelulain mukainen hyvinvointisuunnitelman laatiminen, nuorisolain mukainen raportointi sekä oppilas- ja opiskeluhuoltolain velvoite monialaisesta ohjausryhmästä on yhdistetty yhden moniammatillisen työryhmän tehtäväksi. Valkeakosken kaupunginjohtajan päätöksellä v. 2019 perustettiin perhekeskuspalvelujen ohjausryhmä, joka toimii myös lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman ohjausryhmänä. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa on työstänyt perhekeskuspalvelujen nimittämä alatyöryhmä, joka on kokoontunut suunnitelman työstön aikana 6 kertaa.

Työryhmän jäsenet ovat

- Heinonen Eveliina, sosiaalityöntekijä (10/2020 saakka)
- Hoviniemi Marika, hyvinvointikoordinaattori (koollekutsuja)
- Jukka Merja, päiväkodin johtaja
- Kumlander Joni, asiakkuuskoordinaattori (8/2020 saakka)
- Kurikka Anne, nuorisotoimenjohtaja
- Merilä Soile, sosiaali- ja perhepalvelujen johtaja (12/2020 saakka)
- Oijennus Katri, kuraattori (9/2020–12/2020)
- Pirinen Niina, terveysneuvonnan osastonhoitaja
- Salmisto Tanja, kasvun ja oppimisen tuen koordinaattori
- Sievälä Minna, perhetyön tiiminvetäjä
- Silvennoinen Silja, opetuspäällikkö (6/2020 saakka)
- Sivula Anne, päiväkodin johtaja
- Fabritius Saija, Lapsiperheiden sosiaalityön tiiminvetäjä (v. 2021 alk.)
- Hoikkanen Liisa, vt. sosiaali- ja perhepalvelujen johtaja (v. 2021 alk.)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaosuus pohjaa kaupunkistrategiaan, tilastojen kautta saatuun hyvinvoinnin tilannekuvaan, Pirkanmaan alueelliseen hyvinvointikertomukseen sekä muihin kaupungin hyvinvoinnin edistämisen alaohjelmiin. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman lausunto- ja hyväksymisprosessi etenee laajan hyvinvointikertomuksen osana.

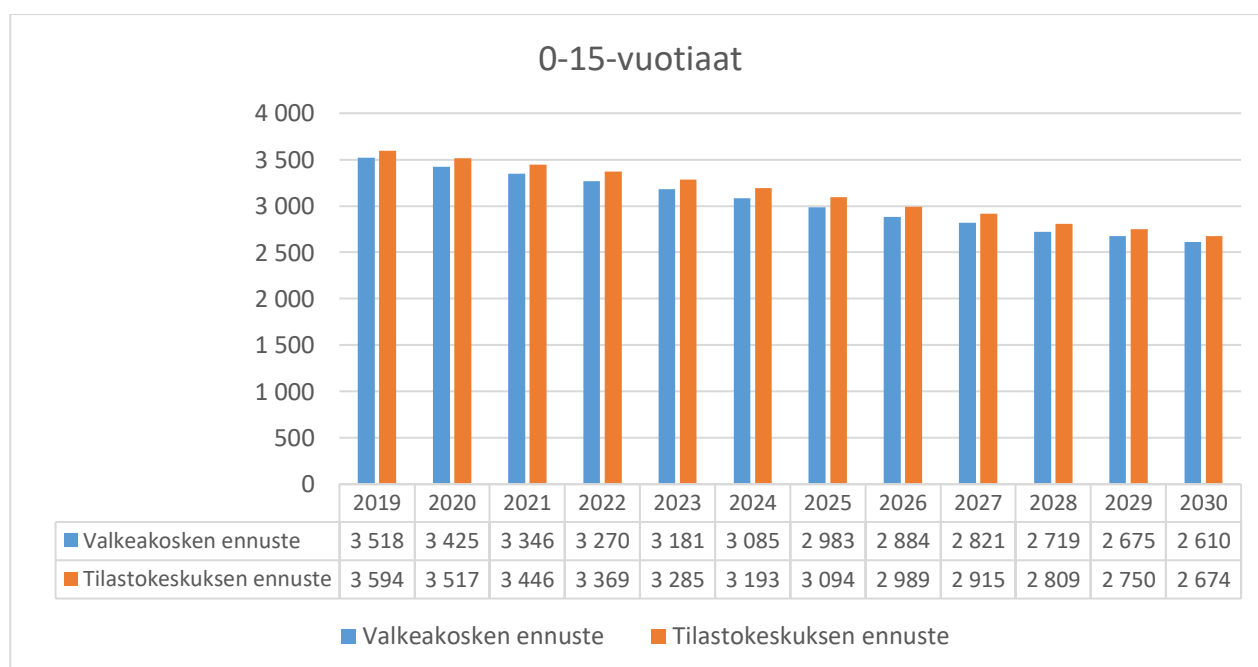
Vuosiraportointi valtuustolle toteutuu tilinpäätösraportoinnin yhteydessä. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa seurataan jatkuvasti myös kuukausittain

kokoontuvassa perhekeskusryhmässä. Perhekeskusryhmä raportoi toimintansa vuosittain toimintakertomuksella kaupungin johtoryhmään (hyvinvoinnin johtoryhmä).

3.1.1 Valkeakosken lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi

Väestörakenteen kehitys on Valkeakoskella samankaltainen kuin muualla Pirkanmaalla, työkäisten ja lasten osuus väestöstä laskee. Vuoden 2019 tilaston mukaan (THL: Sotkanet.fi)

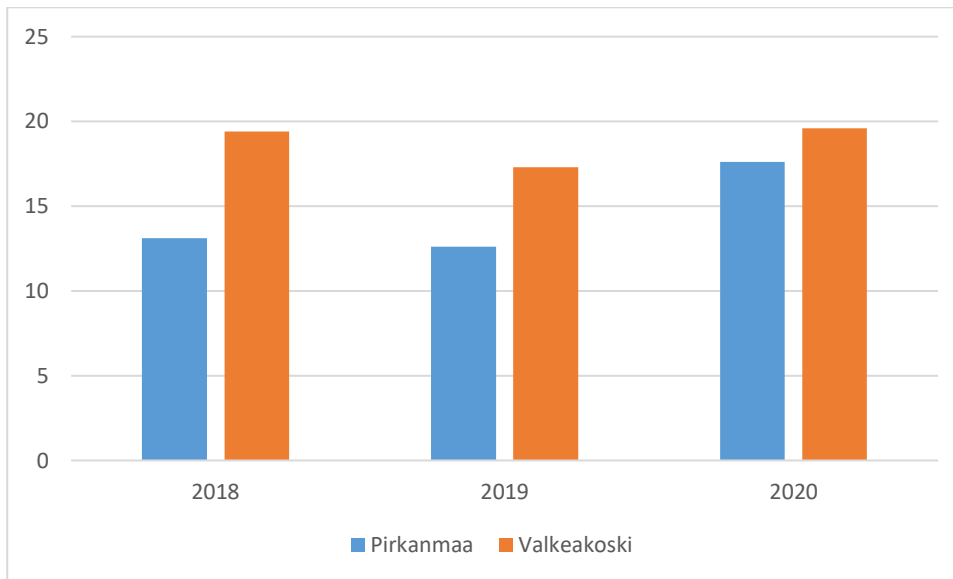
- Perheiden lukumäärä Valkeakoskella yhteensä 5739 perhettä.
- Lapsiperheiden osuus perheistä on noin 38 %.
- Yksinhuoltajaperheiden määrä on jatkanut hienoista kasvuaan, yhteensä 20,5 % lapsiperheistä.
- Haasteena perheet, joissa ylisukupolvisen syrjäytymisen tuomia ongelmia ja moniongelmaisuuksia.
- Lasten ja nuorten määrä vähenee v. 2030 mennessä.

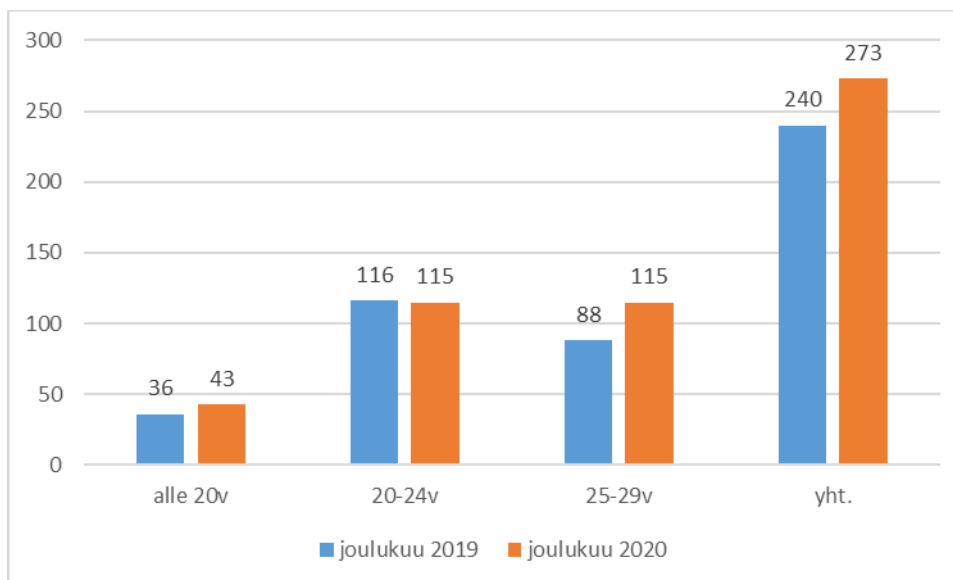
Lähde: Valkeakosken esi- ja perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma 2020.

Valkeakosken työllisyys- ja työttömyysluvut seuraavat valtakunnallista ja Pirkanmaan kehitystä. Nuorisotyöttömyys on meillä alueellista tason korkeampi ja noususuuntainen. Alle 30-vuotiaiden aktivointiaste on Valkeakoskella laskenut

(ka v. 2019 40,8 % v. 2020 31,8 %), mutta Pirkanmaan vertailussa pudotus 9 % on silti yhdeksänneksi pienintä.

Kuva: Nuorisotyöttömyys vuosina 2018–2020. Lähde: [THL, Sotkanet, nuorisotyöttömyys](#)

Kuva: Alle 30-vuotiaat työttömät ikäryhmittäin joulukuussa 2019 ja 2020, lähde, TEM työnvälitystilasto

Lisätietoja Valkeakosken lasten ja nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tilasta: [hyvinvointikertomus 2018–2020](#) , [Hyvinvointiraportti 2019](#) ja [Talousarvio 2020](#).

3.1.2 Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin vahvuudet ja kehittämiskohteet Valkeakoskella

Hyvinvointitiedot perustuvat uusimpiin saatavilla oleviin tilastoihin, mm. valtakunnalliseen kouluterveyskyselyyn (THL), Sotkanetin, kaupungin omiin ja Pirkanmaan alueellisiin kyselyihin ja kartoituksiin. Alla luetellut huomiot ovat moniammatillisen perhekeskusryhmän ja lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmatyöryhmän analyysiä lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut -tutkimuksesta, kouluterveyskyselystä ja toimialakohtaisista tilastoista.

Alle kouluikäiset

LTH (Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut) tutkimuksen ja kouluterveyskyselyn perusteella **vahvistettavaa kehitystä** on alle kouluikäisten osalta lapsiperheiden ongelmien varhainen tunnistaminen ja Valkeakosken laaja harrastustoiminta ja vahvat vapaa-ajan palvelut.

Alle kouluikäisten lasten perheissä riskitekijät liittyvät usein vanhemmuuden haasteisiin: riittämättömät vanhemmuustaidot, jaksamisen ja elämänhallinnan ongelmia, mielenterveys- tai päihdeongelmia sekä haasteita parisuhteessa.

- Vanhempien erot ovat yleisiä, mikä heijastuu lapsen elämään mm. huolto- ja tapaamisjärjestelyinä ja niihin liittyvinä riitoina. Yksinhuoltajuus voi aiheuttaa kuormitusta vanhemmuudelle.
- Vanhemmuutta tukevia luonnollisia verkostoja ei ole riittävästi, jotta perheet saisivat apua omilta läheisverkostoiltaan.
- Vanhemmilla on työttömyyttä ja kuormittavia taloudellisia ongelmia.
- Vanhemmilla ylikuormitusta omien töiden takia ja tämä heijastuu haitallisesti perhe-elämään.

Kehitettävää alle kouluikäisten osalta on vanhemmuuden ja lasten kehityksellinen tuen varmistaminen päiväkodeista kouluun. Myös vanhemmuuden tukeminen esim. vapaa-ajan palvelujen, perhekahviloiden, kerhojen ja vertaisryhmien markkinointia ja tiedottamista kehittämällä on edelleen tarpeen.

Kouluikäiset

Kouluterveyskyselyssä (2019) myönteistä, **vahvistettavaa kehitystä** 4–5 luokkalaisten osalta:

- 53 % erittäin tyytyväisiä elämäänsä (Pirkanmaa 54 % Valkeakoski 52 % v. 2017), 32 % melko tyytyväisiä elämäänsä.
- Koulukiusaaminen on vähentynyt: 69 % ei ole kiusattu koulussa lainkaan lukuvuoden aikana, (Pirkanmaa 65 %, Valkeakoski 64 % v. 2017).
- Tupakointi vähentynyt: 4 % käyttänyt jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta vähintään kerran (Pirkanmaa 4 %, Valkeakoski 9 % v. 2017).
- 62 % hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa.

8–9 luokkalaisista

- 32 % erittäin tyytyväisiä elämäänsä (Pirkanmaa 30 %, Valkeakoski 26 % v. 2017), 48 % melko tyytyväisiä elämäänsä.
- 79 % mielestä helppo päästä kouluterveydenhoitajalle, lääkäriin, koulupsykologiin.
- Uupumusasteinen väsymys vähentynyt, 22 % (v. 2017, 34 %).

Lukiolaisista

- 23 % vastaajista erittäin tyytyväisiä elämäänsä (21 % v. 2017), 49 % melko tyytyväisiä elämäänsä.
- 88 % mielestä luokan/ryhmän oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä.
- Päihteiden osalta tupakkatuotteiden käyttö vähäistä, 25 % raittiita, 8 % kokeillut kannabista tai muita huumeita ainakin kerran (Pirkanmaa 14 %, Valkeakoski 10 % v. 2017).

Kouluikäisten **haasteena** ovat

- lisääntynyt yksinäisyyden kokemus
 - ahdistuneisuus ja muut mielenterveysongelmat
 - ylipaino
 - liika netin käyttö, pelaaminen
 - sosiaaliset ongelmat
 - oppimisvaikeudet
 - rajattomuus
-

4–5 luokkalaisten kouluterveyskyselyn tulosten mukaan

- Koulukiusaaminen jatkunut kiusaamisesta kertomisen jälkeen 15 %:lla vastaajista: koulukiusaamisen ehkäisyyn panostaminen.
- Turvallisuus: 12 % kokenut fyysistä uhkaa, 18 % henkistä väkivaltaa perheessä.
- Kouluinnostus tulee saada nousemaan (v. 2017 36 % ja v. 2019 30 %) ja koulustressi vähenemään (v. 2017 30 % > v. 2019 39 %).

8–9 –luokkalaisten kouluterveyskyselyn tulosten mukaan

- 29 % yrittänyt viettää aikaa vähemmän netissä, mutta ei ole onnistunut.
- 40 % mielestä opettajat eivät ole kiinnostuneita siitä, mitä oppilaalle kuuluu (Pirkanmaa 43 %, Valkeakoski 49 % v.2017)
- 17 % vastaajista kokenut seksuaalista häirintää puhelimesta tai netissä.
- Vain 44 % kokee olevansa tärkeä osana kouluuyhteisöä (Pirkanmaa 44 %, Valkeakoski 52 % v.2017).

Lukiolaisten kouluterveyskyselyn tulosten mukaan

- 44 % kokee olevansa tärkeä osana kouluuyhteisöä (Pirkanmaa 53 %, Valkeakoski 53 % v.2017)
- 48 % vastaajista kokee, että opettajat eivät ole kiinnostuneita, mitä oppilaalle kuuluu.
- 10 % kokenut vanhempien tai muita huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa elämän aikana ja 22 % kokenut muiden perheenjäsenten välistä henkistä väkivaltaa vuoden aikana (Pirkanmaa 28 %)

3.1.3 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelukokonaisuutta on Valkeakoskella kehitetty systemaattisesti valtakunnallisen Lape- hankkeen (Lasten ja perheiden palvelujen muutosohjelma) myötä vuodesta 2017. Hanke tiivistyy perhekeskustoimintamalliin, joka Valkeakoskella on palveluiden verkosto. Perhekeskuksessa palvelut yhteen sovitetaan niin, että palvelut muodostavat selkeän, yhtenäisen kokonaisuuden. Perhekeskusverkoston tavoitteena on selkeämpi ja joustavampi yhteistyö eri toimitahojen kanssa, tuen varhaisempi tarjoaminen ja työskentelyn siirtyminen korjaavasta ennaltaehkäisevään työhön.

Perhekeskustoimintamallissa pyritään tarjoamaan tuki lapsille, nuorille ja perheille heidän normaaliin kasvuympäristöön: koti, varhaiskasvatus ja koulu. Monialainen arviointi auttaa perheitä tuen tarpeen kartoittamisessa ja tuen järjestämisessä.

Perhekeskusverkosto palvelee kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia, nuoria ja heidän perheitään. Suurin osa valkeakoskelaisista pärjää kaikille tarkoitetuilla universaaleilla palveluilla. Näitä ovat mm. neuvola, varhaiskasvatus, koulu, opiskeluhuolto (kouluterveydenhuolto, kuraattori- ja psykologipalvelut) sekä nuoriso- ja vapaa-aikapalvelut. Kaikille tarkoitettuihin palveluihin kuuluvat myös hammashuolto ja muut soten vastaanottopalvelut.

Noin 20 % perheistä tarvitsee monialaista tukea ja apua. Tavoitteena on oikea-aikainen, helposti saavutettava, perheiden tarpeisiin vastaava tuki. Tällaista on esimerkiksi lapsiperheiden tilapäinen kotipalvelu, perhetyö tai kuntoutus. Noin 10 % perheistä tarvitsee edellä mainittujen palveluiden lisäksi myös erikoissairaanhoidon ja/tai lastensuojelun apua. Valkeakoskella myös vaativan ja erityisen tuen palvelut katsotaan osaksi perhekeskusten palveluverkostoa.

Kuva: Perhekeskuksen palvelut Valkeakoskella ikäryhmittäin

Valkeakosken nuorisovaltuusto kokoaa oppilaskunnilta vuosittain mielipiteitä nk. Oktafori-kyselyssä. Kyselyn mukaan nuorten mielestä vuoden 2020 tärkeimpiä huomioita olivat:

- Uusi koulujen palveluverkko herätti erilaisia tunteita.
- Tiloista ja välituntialueista toisaalta sekä hyvää että huonoa palautetta.
- Paljon hyvää palautetta kouluruoasta, erityisesti alakouluista.
- Alakouluissa hyvä ilmapiiri.
- Yläkouluissa huomattavasti heikompi ilmapiiri ja viihtyvyys.
- Yläkouluissa päihteiden käyttö huolestuttavaa.

Pandemiapoikkeusaikana nuorisopalveluja pystyttiin tarjoamaan vain rajoitetusti. Useita tapahtumia ja kesäleirejä jouduttiin perumaan. Perinteiset isoimmat ulkoilmatapahtumat Onnirokki ja Ihana Valo saatiin kuitenkin vuonna 2020 toteutettua erikoisjärjestelyin. Nuorisotilakyselyn asiakaspalaute on ollut poikkeuksellisesta ajasta huolimatta erittäin hyvää.

Korona-aikana on otettu käyttöön digitaalisia vaihtoehtoja nuorten kohtaamiseen. Tilanteessa auttoi hankerahoituksella jo aiemmin alkanut digitaalisen nuorisotyön kehittämistyö. Myös katutyötä on lisätty.

Myös kouluarjessa on kuluneena valtuustokautena ollut muutoksia. Pandemia-aika muutti koulujen ja oppilaiden arkea merkittävästi. Siirtymä etäopetukseen sujui kuitenkin hyvin johtuen aiemmista panostuksista digiopetusvälineisiin, -järjestelmiin sekä henkilöstökoulutuksiin. Etäopetuksesta tehdyn kyselyn perusteella yleissivistävän koulutuksen palvelut selvisivät poikkeusolosuhteista hyvin. Kuluneen valtuustokauden aikana linjattiin myös Valkeakosken kaupungin varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen tulevaisuuden palveluverkkoa. Valtuustopäätös siitä tehtiin lokakuussa 2020.

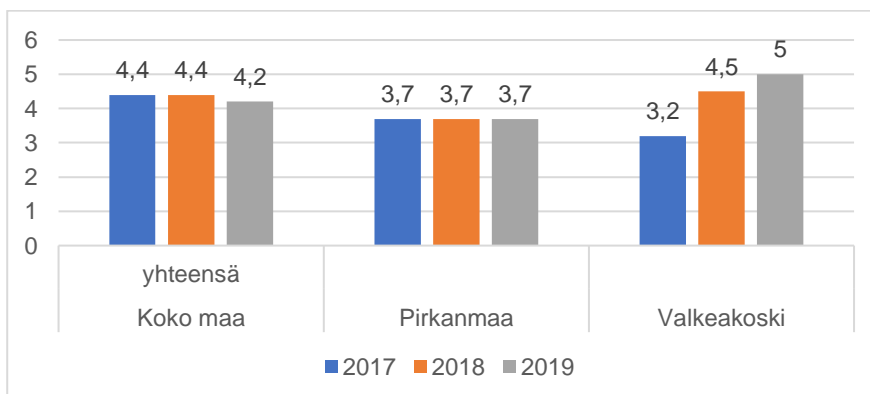
Lisätietoja ja toimialoitteiset palvelukuvaukset löytyvät vuosittain talousarviosta sekä toimialojen suunnitelmista ja ohjelmista. Palvelut on kuvattu myös Valkeakosken kaupungin kotisivuilla.

3.1.4 Lastensuojelun tarve ja voimavarat sekä lastensuojelulain mukainen palvelujärjestelmä

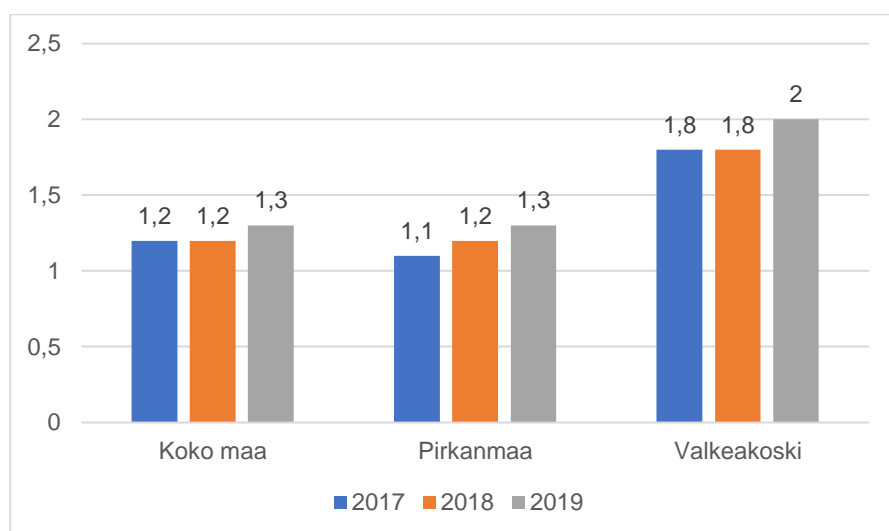
Lastensuojelu- ja sosiaalihuoltolain mukaisten ilmoitusten määrä oli vuonna 2020 hieman pienempi kuin edellisellä vuonna. Koronapandemian alussa ilmoitusten määrä laski huomattavasti, mutta syksyllä koulujen alettua ilmoitusten määrä kasvoi nopeasti. Tämä ruuhkautti palvelutarpeen arviointia, mutta tästä huolimatta palvelutarpeen arviot on kyetty tekemään määräajassa.

Valkeakoski	v. 2017	v. 2018	v. 2019	v. 2020
Lastensuojeluilmoitukset	654	725	910	834
Palvelutarpeen arviot	209	139	218	217
Avohuollon sijoitukset	5	3	7	5
Kiireellisiä sijoituksia	31	28	16	23
Uusia huostaanottoja	14	11	20	4
Huostassa kokonaisluku	53	51	61	58
Jälkihuollossa	23	26	35	35

Matalankynnyksen palvelutarpeeseen on vastattu aloittamalla Vauvantahti-työ ja Ensi Helppi. Työn tarkoituksena on tukea vauvaperheitä alkuvaiheessa ennen tilanteiden kriisiytymistä. Huostaanottojen määrä on Valkeakoskella kuitenkin edelleen korkea. Yhteiskunnan kasvavat ongelmat, perheiden jaksaminen ja koronan tuomat haitat ovat vaikeuttaneet tilannetta. (Valkeakosken kaupungin tilinpäätös 2020.)

Kuva: Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0–17-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä ([THL: Sotka.net](https://www.thl.fi/sotka.net)), v. 2020 tietoja ei saatavilla.

Kuva: Huostassa tai kiireellisesti sijoitettuna olleet 0–17-vuotiaat viimeisimmän sijoitustiedon mukaan, % vastaavan ikäisestä väestöstä ([THL: Sotka.net](https://www.thl.fi/sotka.net)), v. 2020 tietoja ei saatavilla.

3.1.5 Sosiaalihoitolain ja lastensuojelulain mukaiset palvelut

Palveluja lapsille ja perheille järjestetään sekä sosiaalihoitolain että lastensuojelulain perusteella. Palveluiden järjestäminen perustuu palvelutarpeen arviointiin, asiakassuunnitelmaan sekä sosiaalityöntekijän yhteistyössä asiakkaan kanssa tekemään arviointiin.

Sosiaalihoitolaki:

- palvelutarpeen arviointi
- sosiaalityö ja sosiaaliohjaus
- tukihenkilö, tukiperhe, kotipalvelu, perhetyö

Lastensuojelulaki:

- ehkäisevä lastensuojelu, jota tehdään kunnan peruspalveluissa
- lastensuojelun avohuolto, mm. sosiaalityö, sosiaaliohjaus, tehostettu ja intensiivinen perhetyö, perhekuntoutus, avohuollon sijoitus sekä taloudellinen tuki
- lastensuojelun sijaishuolto ja jälkihuolto

3.1.6 Palvelujärjestelmän vahvuudet ja tavoitteet

Lapsiperheiden sosiaalityön tiimi, lastensuojelun tiimi ja perhetyön tiimi ovat osa sosiaali- ja perhepalveluita sekä sosiaali- ja terveystalvelujen laajempaa organisaatiota. Lasten suojelua toteuttavat yhteistyössä kaikki lapsia, nuoria ja perheitä kohtaavat työntekijät sekä yksiköt. Moniammatillista työskentelyä on tavoitteena koko ajan kehittää joustavampaan ja asiakaskeskeisempään suuntaan.

Palvelujärjestelmän vahvuuksia ovat toimivaksi kehitetty systeeminen työskentely, uusien palvelumuotojen innovointi, kokeilevan kehittämisen into sekä työntekijöiden ammatilliset täydennyskoulutukset.

Tavoitteena on siirtää painopistettä erityispalveluista yleispalveluihin. Huomiota tulee tämän takia kiinnittää matalan kynnyksen palveluiden sekä tehokkaiden, lyhytaikaisten tukimuotojen kehittämiseen. Ennaltaehkäisevien palveluiden tarjoamisessa keskeisiä ovat kaikkia lapsia ja perheitä kohtaavat yleispalvelut.

3.1.7 Yhteistyön järjestäminen eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä

Yhteistyö toteutuu moniammatillisena eri viranomaisten välillä, säädösten edellyttämällä tavalla. Yksi olennainen osa yhteistyötä ja sen koordinoitua on jo aiemmin mainittu perhekeskustoimintamalli. Perhekeskuksessa palvelut sovitetaan yhteen selkeäksi, yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

Perhekeskusverkoston tavoitteena on selkeämpi ja joustavampi yhteistyö eri toimitahojen kanssa.

Myös yksityisten palveluntuottajien ja kolmannen sektorin kanssa tehdään yhteistyötä. Yhteistyö yksityisten palveluntuottajien ja kolmannen sektorin kanssa perustuu asiakassuunnitelmiin, palvelusuunnitelmiin sekä puite- tai yksilökohtaisiin sopimuksiin. Kolmannen sektorin kanssa on myös yhteistyötä, joka perustuu yhdessä sovittuihin käytäntöihin ja lasten sekä perheiden tarpeisiin vastaamiseen.

3.1.8 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet

Suunnitelmatyöryhmä haluaa korostaa kunnan eri hallinnonalojen toimijoiden yhteistä vastuuta lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Yhteiseksi lasten ja nuorten hyvinvoinnin tavoitetilaksi työryhmä linjasi toimintaympäristön analyysin kautta: tavoitteena lapsen ja nuoren normaalia kehitystä tukeva kasvatus ja opetus.

Työryhmäkeskustelujen sekä kaupungin palvelualueiden esitysten perusteella määrittelimme yhteiset alatavoitteet tavoitetilaan pääsemiseksi ja niihin liittyvät käytännön kehittämistoimenpiteet vuosille 2021–2024. Suurelta osin tavoitteet ovat yhteneviä perhekeskuspalvelujen toimintasuunnitelmaan ja muihin kaupungin hyvinvoinnin edistämisen alaohjelmiin, mikä vahvistaa kaupungin linjausta yhtenäisestä matalan kynnyksen palvelusta ja yhteistoiminnasta perheiden hyvinvoinnin tueksi.

Tavoitetilaan päästään seuraavin toimenpitein:

1. Monitoimijaisen yhteistyön kehittäminen
2. Mielenterveyden vahvistaminen
3. Eriarvoisuuden vähentäminen: mm. mielekäs vapaa-aika ja maksuttomien harrastusmahdollisuuksien tarjoaminen lapsille ja nuorille.

3.1.9 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteuttaminen ja seuranta

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet aikatauluineen on sisällytetty luvun 2. hyvinvointisuunnitelman kokonaisuuteen ja kaupungin muiden hyvinvoinnin edistämisen alaohjelmien toimeenpanoon, mm perhekeskuspalvelujen toimintasuunnitelma ja Valkeakosken kaupungin ravitsemussuunnitelma. Hyvinvointikertomuksen ja –suunnitelman osana ne sisältyvät kaupungin talousarvioon ja toimintasuunnitelmaan ja näin osaksi toimialueiden toimeenpanoa, arviointia ja raportointia.

3.1.10 Opiskeluhoolto lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 12 §:ssä on mainittu lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan kirjattavia asioita. Nämä opiskeluhoollon järjestämistä koskevat kirjaukset on sisällytetty Valkeakosken kaupungin opetussuunnitelmaan ja oppilashuoltosuunnitelmaan.

Opetussuunnitelma löytyy kaupungin kotisivuilta tämän linkin kautta: [opetussuunnitelma](#). Oppilashuoltosuunnitelma on valmistelussa ja valmistuessaan liittyy tämän hyvinvointikertomuksen osaksi.

3.3 Työikäiset

Työllisyystilannetta Valkeakoskella kuvataan luvussa 2. ja 3.1.1. Muita työikäisten hyvinvoinnin tekijöitä mm. päihteettömyyttä, sairastavuutta, vapaa-aikaa ja osallisuutta kuvataan luvussa 3.5.

Valkeakosken kaupungin työllisyyspalvelut huolehtii keskitetysti kaupungin työllisyydenhoidosta ja sen kehittämisestä. Työllisyyspalveluissa hallinnoidaan kaikki kaupungin eri hallintokunnissa toteutettavat työvoimahallinnon aktiivitoimet, joita ovat palkkatuettu työ, velvoitetyöllistäminen ja työkokeilu. Yhdistyksille ja yhteisöille myönnetään myös palkkausavustusta. Kaupunki palkkaa vuosittain suuren määrän kesätyöntekijöitä ja myöntää kesätyöseteleitä.

Valkeakosken kaupunki on mukana Pirkanmaan laajuisessa työllisyyden kuntakokeilussa ajalla 1.3.2021-30.6.2023. Kuntakokeilussa osa Valkeakosken kaupungin työttömistä työnhakijoista siirtyy TE-toimistosta oman kotikunnan asiakkaiksi. Kokeilussa kotikunta vastaa TE-palveluiden eli julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta asiakkailleen. Pirkanmaalta kokeilussa on mukana 22 kuntaa ja ne muodostavat yhdessä oman kokeilualueen. Kokeilun alkaessa Pirkanmaan TE-toimistosta siirtyy yhteensä noin 30 000 asiakasta kokeilualueen kuntiin, Valkeakosken osalta n 950.

Valkeakoskella on käynnissä Oppiva Etelä-Pirkanmaa -hanke (2020–2021). Hankkeessa työllisyyspalvelut ja kansalaisopisto vahvistavat koulutuksella erityisesti työttömien, työttömyysuhan alaisten ja työvoiman ulkopuolella olevien aikuisten perustaitoja. Koulutusten tavoitteena on edistää vaikeimmin työllistyvien osallistujien osaamista siten, että työhön tai jatkokoulutukseen ohjautuminen mahdollistuu. Hanke on suunniteltu yhteistyössä Valkeakoski-opiston toiminta-alueen kuntien työllisyyspalvelujen kanssa, ja se on osa Pirkanmaan työllisyyden kuntakokeilun yhteistyörakennetta.

3.4 Ikäihmiset

Valkeakoskella ikääntyneiden määrä ja suhteellinen osuus on nousussa samoin kuin valtakunnallisesti. Vuonna 2019 yli 65 -vuotiaita valkeakoskelaisia oli 5697, kasvua edellisvuoteen oli 106 henkilöä. Valkeakoskella 93 % ikäihmisistä asuu kotonaan, mikä on enemmän kuin Suomessa keskimäärin. Yksiasuvia 75 v. täyttäneitä on valtakunnallisesti lähes sama määrä kuin Valkeakoskella, 47,5 % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä. Yksinasuvien määrä on hieman laskenut viime vuosina. (Hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi laatusuosituksen indikaattorit, [Sotka.net v.2018](http://Sotka.net)).

Ikääntyvien palveluja kehitetään laajasti Pirkanmaan sote-muutos hankekokonaisuudessa. Tavoitteena on mm. kotihoidon asiakkaiden laaja-alaisen geriatrisen arvioinnin uudelleen käynnistys, ympärivuorokautisen kotihoidon palvelujen kehittäminen, päivystyksellisen kotihoidon suunnittelun käynnistäminen etelä-Pirkanmaan laajuisesti, asiakasohjaustiimin sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen osaamisen vahvistaminen sekä yhteistyön lisääminen erityisesti avosairaanhoidon paljon palveluja käyttävien ikäihmisten osalta.

Vuodesta 2017 vuoteen 2020 kotihoidon käyntimäärät ovat kasvaneet 25,36 % (+ 31 753 käyntiä) ja toteutuneet palvelutunnit ovat kasvaneet 31,62 % (+15 064 tuntia). Palvelutarpeen kasvu on ollut odotettua, mutta se on osin tapahtunut hyvin epätasaisesti ja äkillisinä nousuina. Palvelutarpeen kasvu asettaa kotihoidon palveluille painetta hillitä kustannusten kasvua ja kehittää uudenlaisia olemassa olevaa resurssia hyödyntäviä toimintatapoja siten, että kotihoidon palvelujen tuottavuus, vaikuttavuus ja laatu ovat mahdollisimman korkeita.

Kotihoito on pyrkinyt aktiivisiin kehittämistoimenpiteisiin niin oman toiminnan, sidosryhmäyhteistyön sekä Pirkanmaan alueellisten kehittämishankkeiden avulla. Kotihoidon kehittämisen kärkiteemoja vuosille 2017–2020 on ollut laaja-alaisen toimintakyvyn arvioinnin eli RAI-arvioinnin käyttöönotto, kaatumistapaturmien ehkäisyn toimintamallin käyttöönotto, ympärivuorokautisen kotihoidon ja asiakkaan kotiutumisprosessin kehittäminen sekä digitaalisten palvelujen kokeilut ja käyttöönotto.

Kotihoidossa Rai-arviointien tekeminen on aloitettu, mutta peittävyys suhteessa asiakasmäärään on jäänyt vähäiseksi (peittävyys vuonna 2020 n. 25 %).

Digitaalisista palveluista Videovisit-kuvapuhelimien avulla tehtävien hoitajien etäkäyntien kokeilu on aloitettu mutta asiakaskäytössä niitä on vain 3/10 eli kehittäminen on vielä kesken. Vuonna 2020 on tilattu 5 kpl lääkerobotteja, joiden avulla haetaan vaihtoehtoisia toimintatapoja hoitajan tekemälle kotikäynnille. Käyttöönotto tapahtuu laitetoimitusten viiveistä johtuen vasta kesän 2021 aikana. Kaatumistapaturmien ehkäisyn toimintamallin, asiakkaan kotiutumisosprosessien kehittäminen sekä ympärivuorokautisen kotihoidon kehittämistyötä on käynnistetty.

Osaavan henkilöstön rekrytointi ja sijaistarpeiden täyttäminen ovat valtakunnallisesti ja paikallisesti hoitoalalla haastavaa. Palvelutarpeen kasvu on merkinnyt kotihoidossa henkilöstöresurssien osalta n. 17 hoitajan lisätarvetta vuosille 2017–2020. Kotihoidon henkilöstön määrä laahasi aikaisemmin palvelutarpeen mukaisen resurssitarpeen perässä, mutta vuosille 2020–2021 perustettiin uusia vakansseja vastaamaan tarpeeseen ja tämänhetkinen vakanssimäärä soveltuu nykyiseen asiakasmäärään. Kotihoidossa palvelutarpeen kasvun ja asiakasmäärän lisääntymisen myötä aktiivisesti riittävien resurssien seurantaan tarvitaan jatkossakin.

Pandemia on haastanut työtilannetta entisestään. Tämä on tarkoittanut erilaisten nopeiden ja uusien keinojen käyttöönottoa, mm. kotihoidossa on tehty kokeiluja yksityisen vuokratyövoiman käytöstä kaupungin oman henkilöstön rinnalla. Pandemia-aikana henkilöstöresurssi on keskitetty poikkeusoloissa toimimiseen ja asiakkaiden perustarpeiden turvaamiseen. Näin toiminnan kehittäminen on viivästynyt. Jatkossa tärkein tehtävä on kehittää vaihtoehtoisia toimintatapoja vastaten edelleen kasvavaan palvelutarpeeseen.

Neuvonnalla ja ohjauksella tuetaan ikäihmisten kotona asumista sekä arvioidaan elämäntilannetta ja palvelutarvetta. Puhelinneuvonta tarjoaa ikäihmisten kotona asumista tukevaa neuvontaa ja ohjausta sekä elämäntilanteen ja palvelutarpeen arviointia. Puhelinneuvonta Ikäneuvo selkiyttää ikäihmisten neuvontaa ”yhden luukun” periaatteella. Puhelimeen vastataan arkisin klo 8.30–16.

Valkeakosken Lähitori tarjoaa kasvotusten annettavaa ikäihmisten kotona asumista tukevaa neuvontaa ja ohjausta sekä elämäntilanteen ja palvelutarpeen arviointia.

Lähtörilta ikäihminen ja hänen läheisensä

- saa neuvontaa ja ohjausta arjen pulmatilanteissa sekä arkea helpottavien palvelujen ja palvelun tuottajien valinnassa,
- kohtaa muita ikäihmisiä,
- voi löytää mielekästä tekemistä vapaaehtoistyöntekijänä,
- pääsee osallistumaan omien mieltymysten mukaisesti tapahtumiin ja ryhmätoimintaan,
- saa tarvittaessa ohjausta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiselta.

Lähtörilä kehitetään yhdessä alueen asukkaiden ja toimijoiden kanssa. Vuonna 2019 Lähtörilälle tehtiin 1536 asiakaskäyntiä, mutta vuonna 2020 lähtörilä jouduttiin pitämään suljettuna pitkiä aikoja pandemiatilanteen vuoksi. Toiminta käynnistyi uudelleen toukokuussa 2021. Lähivuosien tavoitteena on laajentaa Lähtörin aukioloaikoja useammalle arkipäivälle.

Asiakasohjauksen lisäksi Valkeakoskella on käytössä myös iäkkään henkilön hyvinvoinnin huoli-ilmoitus, jonka voi täyttää kotisivun kautta. Huoli voi herätä, esim. jos henkilö ei enää itse kykene hankkimaan apua tai ymmärrä avun tarvettaan.

Pandemia on vaikuttanut vanhusten asumisyksiköiden asukkaiden sosiaaliseen osallisuuteen ja arkeen. Yksiköissä läheisvierailuja, vapaaehtoistyön toimintaa ja kulttuuritapahtumien järjestämistä on viranomaisohjeistuksin rajoitettu. Myös vanhusneuvoston toimintaan vuonna 2020 vaikutti pandemiatilanne ja mm. suosittua ikäihmisten syystapahtumaa ei vuonna 2020 järjestetty.

Muita ikäihmisten hyvinvoinnin tekijöitä mm. päihteettömyyttä, sairastavuutta, vapaa-aikaa, osallisuutta ja turvallisuutta kuvataan seuraavassa luvussa 3.5.

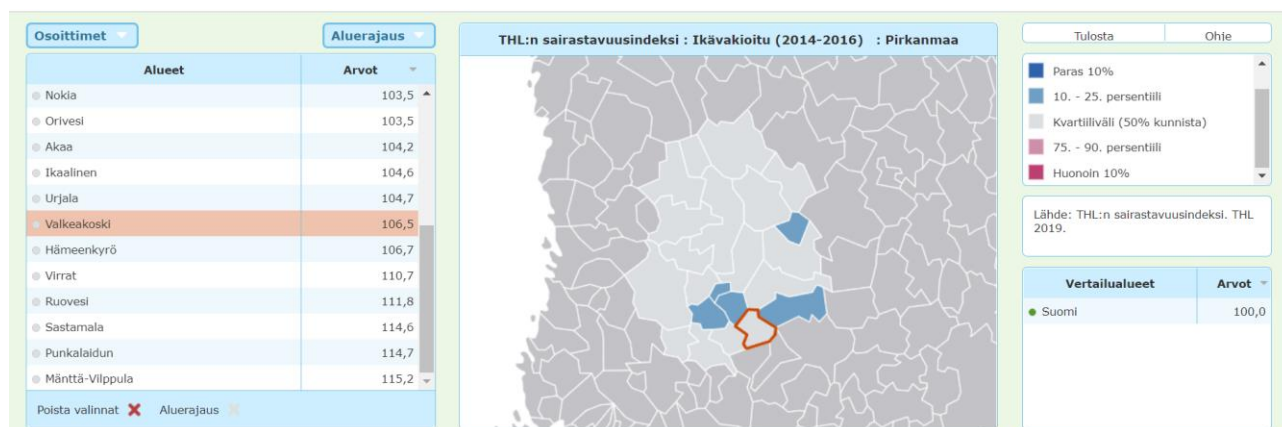
Tarkemmin ikääntyneiden hyvinvoinnin tilasta kerrotaan Ikäystävällinen Valkeakoski-toimenpideohjelmasta, joka valmistuessaan täydentää tätä hyvinvointikertomusta. Toimenpideohjelman avaustilaisuus pidettiin 11.11.2020. Jatkotyöskentelyn aikataulu ei vielä tiedossa.

3.5 Kaikki ikäryhmät

3.5.1 Sairastavuus

THL:n sairastavuus-indeksi kuvaa kuntien ja alueiden väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon. Indeksissä on otettu huomioon seitsemän eri sairausryhmää ja neljä eri painotusnäkökulmaa. Indeksissä sisältyvät sairausryhmät ovat syöpä, sepelvaltimotauti, aivoverisuonisairaudet, tuki- ja liikuntaelinsairaudet, mielenterveyden ongelmat, tapaturmat ja dementia. Indeksissä kunkin sairausryhmän yleisyyttä painotetaan sen perusteella, mikä on ko. sairausryhmän merkitys väestön kuolleisuuden, työkyvyttömyyden, elämänlaadun ja terveydenhuollon kustannusten kannalta. Sairastavuusindeksi soveltuu hyvin kuntien sairastavuuserojen arviointiin ja terveystyön kehittämistarpeiden tunnistamiseen.

Valkeakosken sairastavuusindeksi on Pirkanmaan tasoon verrattuna keskimääräistä hieman korkeampi, 106,5 ajanjaksolla 2014–2016.

Kuva: Sairastavuusindeksi, profiilikartta Pirkanmaalta. Lisätietoja THL:n sivuilta [sairastavuusindeksi](#).

3.5.2 Päihteettömyyden ja mielen hyvinvoinnin tukeminen

Syksyllä 2019 tehtiin kaikille Valkeakosken kuntalaisille avoin päihdekysely, johon saatiin 134 vastausta. Yli puolet vastaajista (87 henkilöä) olivat huolissaan läheisen alkoholinkäytöstä. Vastaajien mukaan alaikäisten huumeiden käyttöön tulisi puuttua ja 75 % vastaajista olivat paljon tai melko paljon huolissaan Valkeakosken huumetilanteesta. Vastaajista 40 % (54 henkilöä) oli viimeisen 12

kk:n aikana pelännyt kadulla tai muulla julkisella paikalla kohtaamiaan päihtyneitä. Kysely toistetaan seuraavan kerran syksyllä 2021.

Ehkäisevä päihdetyöllä ehkäistään ja vähennetään alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja huumeiden käyttöä, ongelmallista rahapelaamista sekä niistä aiheutuvia haittoja poikkihallinnollisin toimenpitein. Työtä ohjaa laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015).

Kaupungin johtoryhmän päätöksen mukaan (5/2019) hyvinvointikoordinaattori vastaa ehkäisevän päihdetyön koordinoinnista ja perhekeskuspalvelujen ohjausryhmä toimii yhteistyöelimenä. Sosiaali- ja terveystieteiden työpöytä on mielenterveyspalvelujen palvelupäällikkö. Koulutus- ja hyvinvointilautakunta toimii ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavana lautakuntana (KV 17.6.2019: hallintosääntö).

Perhekeskuspalvelujen ohjausryhmän tehtävä on varmistaa, että ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan eri hallinnonaloilla hyviksi tiedetyillä käytännöillä ja tutkituilla menetelmillä, asukkaiden päihteiden käyttöä ja päihdehaittoja seurataan ja alueen tilanteesta viestitään. Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma on työkalu tämän tehtävän toteuttamiseen. Se hyväksyttiin koulutus- ja hyvinvointilautakunnassa maaliskuussa 2021. Suunnitelmassa otetaan huomioon kaupungin muut hyvinvointisuunnitelmat ja se on osa tätä laajaa hyvinvointikertomuskokonaisuutta. Toimintasuunnitelman toteutumista arvioidaan perhekeskuspalvelujen ohjausryhmässä vuosittain. Alueellisesti kunnan ehkäisevän päihdetyön toimintaa arvioiva ja kehittävä taho on aluehallintovirasto ja alueellinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen verkosto.

Valkeakoski on kuntakumppanina mukana Pirkanmaan mielenterveys ry:n Mieli matkalla -hankkeessa. Hanke vie mielenterveyden edistämisen taitoja ja työkaluja Pirkanmaan kuntiin. Hankkeen tuella on Valkeakoskella järjestetty asiantuntijakoulutusta henkilöstölle ja mielen hyvinvoinnin yhteistyötä mm. tunne- ja kaveritaidoista kouluille.

Valkeakosken varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen Korona-hankkeen (Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen koronaviruksen aiheuttamien poikkeusolojen vaikutusten tasoittaminen) aikana lapsia tuetaan tunnetaitojen opettelussa. Ohjaaja käy ryhmissä, joissa lapsilla on havaittu esimerkiksi ongelmia sosiaalisissa suhteissa, oppimisvaikeuksia, ylivilkkautta,

impulsiivisuutta ja keskittymiskyvyttömyyttä. Lasten ryhmien ohella on lisätty myös henkilöstön osaamista tunnetaitojen opettamisessa. Tunnetaitoryhmät ovat käynnissä kevään 2021 ajan ja niitä jatketaan syksyllä.

3.5.3 Turvallisuus

Valkeakoskella käynnistyi vuonna 2019 nk. Ankkuri-toiminta, ennaltaehkäisevä moniviranomaisyhteistyö alle 18-vuotiaiden rikoksen tekijöiden rikoskierteen ehkäisemiseksi. Ankkuritoiminta on tutkitusti vaikuttavaa moniammatillista työtä ja linkittyy kouluväkivallan ilmiöön. Toimintaa on järjestetty sosiaali- ja nuorisopalveluiden yhteistyönä. Myös poliisi osallistuu ryhmään kevään 2021 aikana, resurssitilanteensa mukaan.

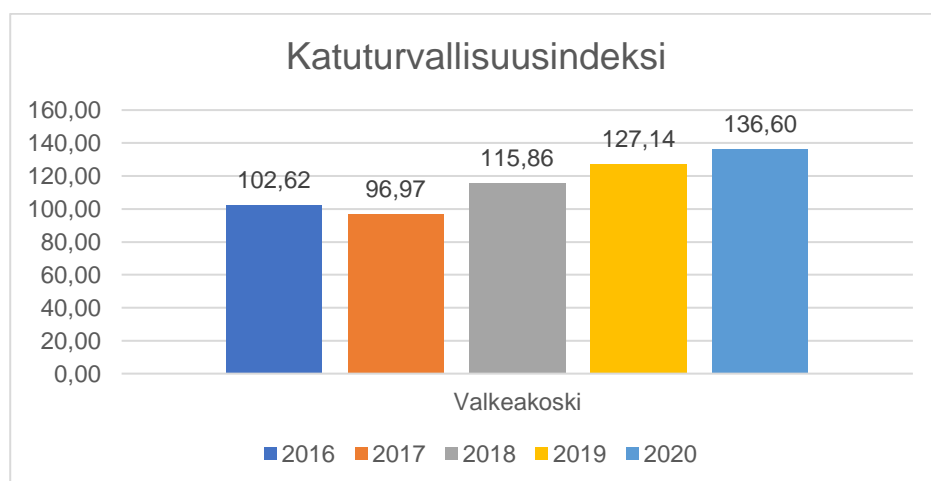
Valkeakosken perhekeskuspalvelujen ohjausryhmä on tehnyt eri toimijoiden välistä yhteistyötä nuorten ilkivallan ja häiriökäyttäytymisen ehkäisyyn. Aiheesta pidettiin moniammatillisia tapaamisia, sovittiin tiedotuksesta sekä käytännön toimenpiteistä. Vartiointia ja hälytysjärjestelmiä lisättiin kaupungin alueilla riskiarvioinnin perusteella. Toimilla saatiin myös nuorille ja heidän vanhemmilleen tietoa häiriökäyttäytymisen ja ilkivallan valvonnasta, vastuista ja seurauksista.

Valkeakosken kaupungin liikenneturvallisuustyöryhmä kokoontuu säännöllisesti edistämään erityisesti liikenteen turvallisuuteen liittyviä asioita poikkihallinnollisesti. Pirkanmaan liikenneturvallisuustilanteen osalta vuosi 2020 oli synkkä. Pirkanmaalla liikennekuolemia oli 12 henkilöä, vuonna 2019 5 henkilöä. Henkilövahinkoon johtaneita onnettomuuksia lähes sama määrä, 179 kpl vuonna 2020 (177 kpl vuonna 2019). Vuonna 2021 on ennakkotietojen mukaan menehtynyt yksi henkilö (Pirkanmaan ELY-keskus, liikenneturvallisuustyöryhmä 24.3.21).

Kuva alla: Poliisin tilastojen mukaan rikoksia Valkeakoskella. Lähde: Tiedustelun ja ennalta estävän toiminnan yksikkö, Sisä-Suomen poliisilaitos.

Ilmoitettu Kpl	2018	2019	2020	Ed.VUOSI	KulVUOSI	VUOSI muutos
Rikoslakirikokset	1 207	1 074	1 165	264	247	-17
Alkoholirikokset	5	4	4	1	0	-1
Liikennerikkomukset	415	375	155	90	4	-86
Muut rikokset	39	30	26	10	7	-3
Rikokset	1 666	1 483	1 350	365	258	-107
Omaisuusrikokset	526	505	492	92	116	24
Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset	122	113	87	23	22	-1
Seksuaalirikokset	7	9	13	2	5	3
Rikokset oikeudenkäyttöä, viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan	47	45	21	6	3	-3
Rikokset rikoslain 42, 43 ta 44 lukua vastaan	32	14	36	14	1	-13
Liikennerikokset	334	255	376	85	80	-5
Muut rikoslakia vastaan tehdyt rikokset	64	83	63	23	13	-10
Huumeaineriikokset (uudet RL 50-luku)	75	50	77	19	7	-12
Rikoslakirikokset	1 207	1 074	1 165	264	247	-17

Poliisin valvonnan vaikuttavuutta arvioidaan käyttämällä turvallisuutta kuvaavia indeksilukuja. Katuturvallisuusindeksi saadaan, kun poliisille ilmoitetut ryöstöt, pahoinpitelyt, vahingonteot, ratti- ja liikennejuopumukset pisteytetään ja suhteutetaan väestömäärään. Mitä suurempi indeksin arvo on, sitä parempi turvallisuus. Valkeakosken katuturvallisuusindeksissä lievää nousua eli myönteistä kehitystä.

Kuva: Katuturvallisuusindeksi Valkeakoskella v. 2016–2020. Lähde: Tiedustelun ja ennalta estävän toiminnan yksikkö, Sisä-Suomen poliisilaitos.

Turvallisuuden tunne kuvaa ihmisten kokemaa turvallisuutta. Tämä voi olla yhdenmukainen tilastollisen kehityksen kanssa. Usein kuitenkin on niin, että ihmisten kokema turvallisuus lisääntyy tai vähentyy riippumatta tilastojen

osoittamasta turvallisuuden kehityksestä. Esimerkiksi yksittäiset, laajaa julkisuutta saavat rikostapaukset vähentävät ihmisten kokemaa turvallisuuden tunnetta.

3.5.4 Osallisuus

Neuvostot ovat kaupungin, luottamushenkilöiden ja kansalaisjärjestöjen yhteistyöelimiä. Neuvostot arvioivat toimintatapoja, laativat esityksiä ja aloitteita sekä antavat tarvittaessa lausuntoja alaansa liittyvissä kysymyksissä.

Valkeakoskella toimivat neuvostot ovat nuorisovaltuusto, vanhus- sekä vammaisneuvosto.

Valkeakosken vanhusneuvoston tavoitteena on

- tehdä neuvosto tutuksi kuntalaisille ja päättäjille,
- laatia esityksiä, aloitteita ja lausuntoja,
- kutsua ihmisiä ja järjestöjä koolle erilaisten teemojen ympärille,
- aktivoida kuntalaisia edistämään terveyttään ja hyvinvointiaan,
- järjestää kuntalaisille tapahtumia.

Valkeakosken vanhusneuvoston kokouksia pidetään kuusi kertaa vuodessa. Puheenjohtaja toimii Ulla Karppila, Valkeakosken Kristilliset eläkeläiset ry.

Nuorisovaltuusto (Nuva) on nuorten vaikuttajaryhmä, joka toimii paikallisten nuorten etuja ajaen. Nuorisovaltuutetut ovat 13–17-vuotiaita ja heidät valitaan vaaleilla kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Nuorisovaltuutetut edustavat nuoria kaupunginvaltuustossa ja -lautakunnissa. Nuorisovaltuuston puheenjohtajana toimii kaudella 2021–2022 Jenna-Julia Rantala.

Valkeakosken vammaisneuvosto on kaupungissa toimivien vammaisten, heidän omaistensa sekä vammaisjärjestöjen asiantuntijaelin ja yhteistyöfoorumi. Kaupunginhallitus valitsee vammaisneuvostoon kuusi jäsentä eri vammaisjärjestöistä ja heille henkilökohtaiset varajäsenet. Lisäksi valtuustokauden alussa päätetään edustajat kolmesta eri poliittisesta ryhmästä. Kaupungin viranhaltijoista on edustettuna yksi kaupungin teknisestä toimesta ja yksi sosiaali- ja terveystoimesta. Puheenjohtaja valitaan vammaisjärjestöjen edustajien joukosta ja sihteerinä toimii sosiaali- ja terveystoimen edustaja.

Vammaisneuvoston tehtävät

- Edistää viranomaisten, vammaisten ja vammaisjärjestöjen yhteistyötä.
- Seurata yleisiin oloihin vaikuttavaa päätöksentekoa vammaisten näkökulmasta.
- Edistää vammaisten tasa-arvoista osallistumista ja vaikutusmahdollisuuksia.
- Tehdä aloitteita, ehdotuksia ja antaa kantaaottavia lausuntoja mm. asumiseen, rakentamiseen, kaupunki- ja liikennesuunnitteluun sekä sosiaali- ja terveystalouteen liittyen.

Vammaisneuvostoon voi ottaa yhteyttä kuka tahansa valkeakoskelainen vammaisuuteen liittyvissä asioissa ja kysymyksissä, vammaisneuvoston puheenjohtajana toimii Aila Seppälä.

Yksi osallisuuden ja arkivaikuttamisen muoto on yhdistys- ja seuratoiminta. Valkeakoskella on satoja toimivia yhdistyksiä ja järjestöjä. Kaupunki järjestää vuosittain kaikille yhdistyksille tarkoitetun tilaisuuden ja työstää parhaillaan ohjetta yhdistysten ja kaupungin väliseen yhteistyöhön. Pirkanmaan Järjestö 2.0 -hankkeen yhteydessä on yhdistystoiminnan kehittämiseksi valittu kunnittain yhteyshenkilöt eli järjestöagentit. Valkeakoskella yhteyshenkilöitä ovat hyvinvointikoordinaattori sekä Riitta Lindbäck, Tohka-Säätiö.

Lähellä.fi on verkkopalvelu, joka kokoaa Pirkanmaan yhdistysten ja yhteisöjen tuen, toiminnan ja tapahtumat yhteen osoitteeseen. Valkeakosken yhdistysten yhteystiedot ohjautuvat kaupungin kotisivuille tämän verkkopalvelun kautta. Lisäksi liikuntaseurojen yhteystiedot löytyvät liikuntapalvelujen sivulta.

Vapaaehtoistoiminta on palkatonta, omasta tahdosta lähtevää toimintaa ja sitä voi tehdä moni eri tavoin, oman ajankäytön ja mieltymysten mukaan. Oman paikkakunnan vapaaehtoistehtäviä löytyy mm. sivustolta [Sääksmäen seurakunnan Vapaaehtoispankki](#).

Valkeakoskella toimii Valikkoryhmä. Se on valtakunnallinen toimintamuoto kuntien, seurakuntien ja yhdistysten vapaaehtoistoiminnan koordinaattoreille, vapaaehtoistoiminnan parissa työskenteleville sekä vapaaehtoisille. Ryhmän puheenjohtajana toimii Sääksmäen seurakunnan vapaaehtoistyön koordinaattori.

3.5.5 Asuminen ja ympäristö

Valkeakosken kaupungin Hinku-kuntiin liittymisen jälkeen vuonna 2020 valmisteltiin yhdessä Akaan, Urjalan ja Pälkäneen kanssa Etelä-Pirkanmaan ilmasto-ohjelma ja resurssiviisauden tiekartta. Rakennushankkeissa ja uudiskohteissa huomioidaan ympäristönäkökulmat. Hankittavissa ajoneuvoissa, laitteissa ja kuljetuksissa on määritetty päästö- ja energialuokat. Kunnallistekniikan infrarakentamisessa on tehty ensimmäiset katusuunnitelmat, jotka mahdollistavat purkumateriaalin hyödyntämisen katu- ja aluerakentamisessa. Kiinteistöjen ulkoalueiden ja katujen valaistuksessa lisätään vaiheittain led-valaistuksen osuutta. (Valkeakosken kaupungin tilinpäätös 2020).

Vuonna 2020 Valkeakoskella valmistui 72 uutta asuntoa. Pohjoisen suunnan ja Keskustan osayleiskaavoista oli ehdotukset nähtävillä. Asemakaavoitusta on tehty kaavoitusohjelman mukaisesti, vuonna 2020 hyväksyttiin 6 asemakaavamuutosta. Painopisteenä kaavoituksessa oli osayleiskaavojen valmistelu sekä olemassa olevan rakenteen kehittäminen ja tiivistäminen asemakaavoin. Omakotitalotontteja luovutettiin 43 kpl. Uusien asuntoalueiden yhteyteen on toteutettu puistokäytäviä sekä kevyenliikenteen väyliä. Kevyenliikenteen kehittämisohjelma on aloitettu ja pyöräilyn edistämishjelman laadinta on käynnissä Akaan kanssa. Hankkeelle myönnettiin Traficomien valtionavustus.

Valkeakosken hyvinvointipuisto sijoittuu Kirjasniemen, Riippusiltojen, Apianlahden ja sairaalan rajaamalle alueelle. Alueen toimintoja ovat mm. sosiaali- ja terveystalot, liikunta, matkailu ja kulttuuri. Alueella on mm. kaksi uimalaa, jäähalli, tennis- ja lentopallokentät, hiekkakenttä, kuntopolkuja, kuntosalitoimintoja, kesäteatteri, Apian urheilukenttä ja hotelli. Kerhomajalle valmistui kesällä 2020 täysimittainen jalkapallohalli, joka soveltuu myös muuhun tilaa vaativaan toimintaan. Kirjaslammen uimalan saneeraus valmistui sekä kerhomajalle saatiin uusi pukukoppi ja varastorakennus sekä koripallokentän pohjarakenteet kunnostettiin. (Valkeakosken kaupungin tilinpäätös 2020).

3.5.6 Hyvinvointia tukevat vapaa-aikapalvelut

Mielekäs vapaa-aika ja laadukkaat vapaa-aikapalvelut lisäävät tutkitusti hyvinvointia. Hyötyjä ovat esimerkiksi sosiaalisten verkostojen ja henkisen hyvinvoinnin lisääntyminen, muut koetut terveyshyödyt, yhteisöjen ja

yhteiskunnan sosiaalinen koheesio ja sosiaalisen pääoman vahvistaminen. Hyvinvoivia tulevien vapaa-aikapalvelujen edistäminen olikin Valkeakosken hyvinvoinnin painopisteenä vuosina 2018–2020.

Pandemia-aika lisäsi vapaa-aikapalvelujen kysyntää. Toisaalta palveluja toteutettiin rajoitusten puitteissa ja digipalveluilla pystyttiin vain osittain korvaamaan eläviä tapahtumia. Koronapandemian takia mm. kansalais- ja musiikkiopiston lähiopetus keskeytyi ja osa kursseista siirtyi etäopetukseen. Myös lähes kaikki näyttelyt, teatteri-, tanssi- ja musiikkiesitykset sekä luentotilaisuudet jouduttiin perumaan tai siirtämään. Muutoksia vapaa-aikapalveluihin on tuonut myös kansalaisopiston siirtyminen väistötiloihin uuden vapaa-aikakeskuksen rakentamisen ajaksi.

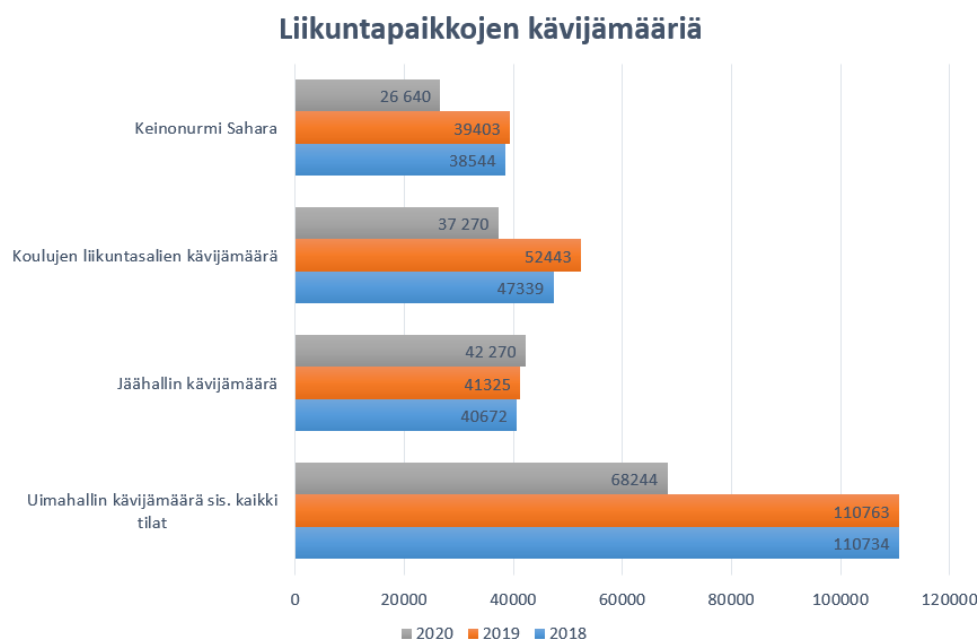
Valkeakosken kirjasto Valo siirtyi uusiin tiloihin v. 2019. Vuonna 2020 epidemiatilanne sulki myös kirjastot pitkäksi ajaksi ja toimiman rajoitetuin tai verkkopalveluin. Tämän vuoksi tilastoluvut olivat kirjastokäyntien suhteen alhaisemmat, tosin verkkokäyntien osalta kasvaneet noin 20 % (v. 2020 149 494 verkkokäyntiä)

Koronaviruspandemian poikkeustilanne nosti näkyväksi kirjaston merkityksen tiedon hankinnan paikkana, virkistykseen tarjoajana ja lukutaidon edistäjänä. Kun kirjaston palvelut eivät olleet normaalilla tavalla saatavilla, hankaloitti se eri tavoin asiakkaiden toimintaa. Kirjasto palveli sulkuaikana eri palvelukanavien kautta ja verkon kautta käytettävillä e-palveluilla. Poikkeustilanne lisäsi asiakkaiden kiinnostusta e-kirjojen ja -äänikirjojen käyttöön. E-aineisto tarjonnassa tilanne huomioitiin uusien etäkäyttöisten e-palveluiden kuten Kirjastokino ja Pressreader hankintana.

Kuva: Vapaa-aikapalvelujen kävijämääriä ja kurssilaisia vuosilta 2018–2020.

Myös liikuntapalvelut sopeuttivat toimintaansa koronan vaikutuksesta. Ohjattujen liikuntaryhmien (seniorit ja erityisryhmät) loppuessa kehitettiin mm. parveke- ja puistojumppat ikäihmisille sekä kuntokävelyjä. Lisäksi liikuntatoimi julkaisi sosiaalisessa mediassa liikuntavinkkejä kotiin sekä ulkoliikuntapaikoille. Liikuntatoimi on pyrkinyt toiminnallaan huomioimaan erityisesti senioriväestöä ja heidän toimintakykynsä ylläpitoa koronan aiheuttamista rajoituksista huolimatta.

Liikuntatoimi tekee koulujen ja seurojen kanssa yhteistyötä kilpaurheilukurssin parissa mm. kaupungin liikuntapaikkojen käytön mahdollistaminen kurssilaisten harjoittelussa. Liikuntaneuvoja haastattelee kurssille pyrkijöitä yhdessä rehtoreiden kanssa.

Varhaiskasvatusta ja liikuntaneuvontaa –hankkeen (AVI 2019-2022) myötä Valkeakoskella aloitettiin kuntalaisten maksuton liikuntaneuvonta.

Liikuntaneuvonta on poikkihallinnollista, mm. sosiaali- ja terveyspalvelut sekä koulut ohjaavat aktiivisesti liikuntalähetteellä asiakkaita liikuntaneuvontaan.

Liikuntaneuvonnassa oli vuoden 2020 aikana yhteensä noin 350 asiakaskohtaamista (v. 2019 heinäkuusta alkaen 24 kpl). Hankkeen myötä lisätään myös varhaiskasvatuksen arkeen aktiivisuutta esimerkiksi henkilökunnan kouluttamisella sekä välinehankinnoilla. Valkeakoskelle on perustettu varhaiskasvatuksen paikallisverkosto, jonka liikuntaneuvoja kutsuu kokoon kaksi kertaa vuodessa.

Vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten liikunnan harrastamisen tukeminen – hanke (AVI 2020-2021) tiivistää liikuntatoimen yhteistyötä seurojen kanssa sekä mahdollistaa vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten liikuntaharrastusta. Hanke jatkuu 31.5.2021 saakka.

OSA 2 Hyvinvointisuunnitelma valtuustokaudelle 2021–2024

4. Valkeakosken kaupunkistrategia ja Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021–2024 hyvinvointityön ohjaajana

Valkeakosken kaupungin hyvinvointityön rakenne on kuvattu tämän asiakirjan luvussa 1. Kaupunkistrategia alaohjelmineen on tärkein hyvinvoinnin edistämisen työtä ohjaava asiakirja. Voimassa oleva strategia on suunniteltu vuoteen 2021 ja se päivitetään uudella valtuustokaudella. Strategian lisäksi hyvinvoinnin edistämiseen vaikuttavat valtakunnalliset ja alueelliset linjaukset. Lisätietoa Valkeakosken kaupunkistrategiasta ja ohjelmista löydät tämän linkin takaa: [Valkeakosken kaupunkistrategia ja ohjelmat](#).

4.1 Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021–2024 hyvinvointityön ohjaajana

Pirkanmaan alueellisen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021–2024:n painopisteiden valinta perustuu Pirkanmaan hyvinvointi-indikaattoreihin ja niistä koostettuihin ilmiöihin. Sisällössä on huomioitu myös PirSOTEn (Pirkanmaan sotemuutos -ohjelma) toiminnallisten muutosten aiheet.

Tilannekuva-analyysien pohjalta Terveystieteiden tutkimuskeskus päätti Pirkanmaan alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman painopisteiksi vuosille 2021–2024:

1. Elintavoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia
 - Lisätään lasten, nuorten ja perheiden ruokailoa ja parannetaan ruokatottumuksia
 - Parannetaan ikäihmisten toimintakykyä
 - Edistetään kuntalaisten mielenterveyttä ja yksilön resilienssiä
 2. Osallisuus ja vaikuttaminen
 - Vaikutetaan EVA-menettelyn kautta
 - Edistetään sosiaalista osallistumista
 - Edistetään yhteiskehittämisen menetelmien käyttöä
-

3. Turvallinen elinympäristö

- Vähennetään lapsiperheiden eriarvoisuutta
- Edistetään lähiympäristön kehittämistä esteettömiksi ja turvallisiksi sekä liikkumiseen ja osallisuuteen kannustaviksi
- Vähennetään päihdeongelmia

4. Vaikuttavat palvelut

- Parannetaan palveluiden saatavuutta, saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta
 - Otetaan käyttöön vaikuttavat menetelmät ja toimintamallit
 - Kehitetään asiakaspalautejärjestelmien/asiakaskokemuksen tulosten hyödyntämistä
-

5. Valkeakosken hyvinvointisuunnitelma vuosille 2021–2024

Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus ja –suunnitelma sisältää ehdotuksia kunnissa tapahtuvaksi toimeenpanoksi ja toteutumisen arviointimenettelyksi vuosille 2021–2024. Nämä ehdotukset on käsitelty hyvinvoinnin johtoryhmässä ja eri poikkihallinnollisten ryhmien ja alaohjelmien yhteissuunnittelussa ja niistä on priorisoitu sisältöjä Valkeakosken kaupungin hyvinvointisuunnitelman painopisteiksi ja tavoitteiksi vuosille 2021–2024.

Valkeakosken kaupungin hyvinvoinnin painopisteet ovat syntyneet yhdistettäessä kaupungin eri ohjelmien painopisteet, tavoitteet ja toimeenpano niiltä osin kuin ne ovat yhtenevät tavoitteenaan kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Huomioituja suunnitelmia ja ohjelmia olivat Pirkanmaan alueellisen hyvinvointikertomuksen lisäksi mm. lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaluonnos, Valkeakosken ravitsemussuunnitelma, Ikäystävällinen Valkeakoski –ohjelma (valmistelussa) sekä Kulttuurin elinvoimaohjelma (tulossa valmisteluun).

Valkeakosken kaupungin hyvinvoinnin painopisteet vuosille 2021–2024:

1. Elintavoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia
 2. Osallisuus ja vaikuttaminen
 3. Turvallinen elinympäristö
 4. Vaikuttavat palvelut
-

5.1 Painopiste 1. Elintavoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia

Tavoite: Edistetään kuntalaisten mielenterveyttä ja yksilön resilienssiä

Toimenpide	Toimeenpanovastuu/ ohjelma	Mittari/ arviointi
Vanhemmuuden tukea ja mielekästä vapaa-ajan toimintaa	Perhekeskuksen toimintasuunnitelmassa	Perhekeskuksen toimintasuunnitelman arvioinnin osana
Yhteisöllisen oppilashuollon kehittäminen	OH-ryhmä OH-suunnitelma	OH-suunnitelman arvioinnin osana
Matalan kynnyksen mt-palveluiden palvelujen kehittäminen, prosessikuvaukset, IPC-menetelmän käyttöönotto ml kouluille jalkautuvien psyk. sairaanhoitajien työnkuvan ja yhteistyön toimintamallin kehittäminen	Mielenterveyspalvelut/ Pirsote	Pirsoten hankekokonaisuudessa
Tunne- ja mielenterveystaitojen vahvistaminen jokaisella luokkatasolla	Opetuspalvelut Opetussuunnitelma Mieli matkalla hankeyhteistyö: koulukäynnit, henkilöstökoulutus	Koulutusten määrä Yhteistyötilastot

5.2 Painopiste 2. Osallisuus ja vaikuttaminen

Tavoite: Edistetään sosiaalista osallistumista ja yhteiskehittämistä

Toimenpide	Toimeenpanovastuu	Mittari/ arviointi
Kuntalaisten osallistaminen mukaan suunnitteluun ja päätöksentekoon: seuraparlamentti	Liikuntapalvelut	aloittaa 8/2021
Lapsivaikutusten arvioinnin käyttöönoton valmistelu osana ennakkovaikutusten arviointia	Pirsote/Lape -hankeen kehittämiskokonaisuus/ Perhekeskus ohjausryhmä ja hallintokeskus	2021-2022 työpajat 6/2021 alk.
Kulttuurilähete/ luotsitoiminnan käynnistäminen osallisuuden ja osallistumisen vahvistamiseksi.	Valkeakosken kulttuurin elinvoimaohjelma Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus -hanke	tulossa valmisteluun 2022 Pirsote 2021-2023
Lähitori- ja kumppanuuspöytätoimintamallin hyödyntäminen kehittämisalustana.	Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus -hanke	2021-2023 Hanke käynnistynyt 5/2021

5.3 Painopiste 3. Turvallinen elinympäristö

Tavoite	Toimenpide	Toimeenpanovastuu	Mittari/arviointi
Vähennetään lapsiperheiden eriarvoisuutta	Matalan kynnyksen harrastusmahdollisuuksien kehittäminen ja turvaaminen sekä tasavertainen saavutettavuus: Koulukerhokokonaisuus ja harrastamisen Suomen malli	Opetuspalvelut & vapaa-aikapalvelut	2021 alk. kerhojen lukumäärä osallistujamäärä Harrastusverkoston kattavuus
Edistetään lähiympäristön kehittämistä esteettömiksi ja turvallisiksi sekä liikumiseen ja osallisuuteen kannustaviksi	Pyöräilyn edistämishjelman yhteistyössä Akaan kanssa, Traficomien valtionavustus.	Tekninen keskus	2021-
Vähennetään päihdeongelmia	Kunnassa on moniammatillinen ehkäisevä päihdetyön (ept) rakenne vastuutuksineen	Perhekeskuspalvelujen ohjausryhmä	2021–2024 Arviointi ept toimintasuunnitelman arvioinnin osana
	Ehkäisevän päihdetyön toimintasuun. mukainen toiminta	Perhekeskuspalvelujen ohjausryhmä	Vuosittainen arviointi Perhekeskusryhmän toiminnan arvioinnin osana

5.4 Painopiste 4. Vaikuttavat palvelut

Tavoite	Toimenpide	Toimeenpanovastuu	Mittari/arviointi
Parannetaan palveluiden saatavuutta, saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta	Monitoimijaisen yhteistyön kehittäminen: Perhekeskuksen toimintamalli ja Lapsiperheiden sosiaalityön kehittäminen	Perhekeskuksen ohjausryhmä, sisältyy Peke toimintasuunnitelmaan Sos.palvelut	Perhekeskus toimintasuunnitelman arvioinnin osana
	Ohjaamo-toiminta monialaisena toimintamallina	Työllisyyspalvelut UrAVa ry	UrAVa ry hankkeen arvioinnin osana Perhekeskus toimintasuunnitelman arvioinnin osana
Otetaan käyttöön vaikuttavat menetelmät ja toimintamallit	Vauvaperhetyön ja Ensihjelppi; matalan kynnyksen palvelua perheisiin	Sisältyy Perhe-keskus toimintasuunnitelmaan Perhetyö	Perhekeskus toimintasuunnitelman arvioinnin osana
	Voimaperhe-toimintamallin käyttöönotto strukturoidusti 4-v. neuvolatarkastuksissa	Terveysneuvonta, yhteistyössä Turun Yliopiston kanssa	tavoite 1/2022
	Kulttuurilähetekäytännöt	Valkeakosken kulttuurin elinvoimaohjelma Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus -hanke	tulossa valmisteluun 2022 2021-2023 Hanke käynnistynyt 5/2021

OSA 3 Valtuustokäsittely

6. Laajan hyvinvointikertomuksen laatijat

Kaupungin laajennettu johtoryhmä

Järvinen Pekka, kaupunginhallituksen pj.

Lahtisalmi Hanna-Kaisa, tekninen johtaja

Laukkanen Anne, hallintojohtaja

Luoto Riikka, vt. sosiaali- ja terveysjohtaja (1.6.2021 saakka)

Mäkitalo Maija-Riitta, henkilöstöpäällikkö

Salakka Markku, tietohallintojohtaja

Tomperi Mari, vs. talous- ja kehittämisjohtaja

Uschanoff Minna, kaupunginjohtaja

Valkamo Markku, sivistysjohtaja

Perhekeskuspalvelujen ohjausryhmä

Fabritius Saija, lapsiperheiden sosiaalityön tiiminvetäjä

Hoikkanen Liisa, vs. sos. ja perhepalvelujen johtaja

Hoviniemi Marika, hyvinvointikoordinaattori

Keuro Raija, opiskelijapalvelupäällikkö, VAAO

Korhonen Mika, mielenterveyspalveluiden palvelupäällikkö

Kurikka Anne, nuorisotoimenjohtaja, varahenkilönä Marja Kumpulainen

Lahtinen Kaisa, hankepäällikkö, Ohjaamo

Luoto Riikka, ylilääkäri, vs. sos. ja terveysjohtaja

Pirinen Niina, terveysneuvonnan palvelupäällikkö

Portell Tuija, varhaiskasvatuspäällikkö

Salmisto Tanja, kasvun ja oppimisen tuen koordinaattori

Sievälä Minna, perhetyön tiiminvetäjä

Tikkala Joni, opetuspäällikkö

Valkamo Markku, sivistysjohtaja

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma -työryhmä

Fabritius Saija, Lapsiperheiden sosiaalityön tiiminvetäjä (v. 2021 alk.)

Heinonen Eveliina, sosiaalityöntekijä (10/2020 saakka)

Hoikkanen Liisa, vt. sosiaali- ja perhepalvelujen johtaja (v. 2021 alk.)

Hoviniemi Marika, hyvinvointikoordinaattori

Jukka Merja, päiväkodin johtaja

Kumlander Joni, asiakkuuskoordinaattori (8/2020 saakka)

Kurikka Anne, nuorisotoimenjohtaja

Merilä Soile, sosiaali- ja perhepalvelujen johtaja (12/2020 saakka)

Oijennus Katri, kuraattori (9/2020–12/2020)

Pirinen Niina, terveysneuvonnan osastonhoitaja

Salmisto Tanja, kasvun ja oppimisen tuen koordinaattori

Sievälä Minna, perhetyön tiiminvetäjä

Silvennoinen Silja, opetuspäällikkö (6/2020 saakka)

Sivula Anne, päiväkodin johtaja

Laajan hyvinvointikertomuksen hyväksyminen

Laaja hyvinvointikertomus 2021–2024 esitetään hyväksyttäväksi: Valkeakosken kaupunginhallitus 13.9.2021 ja kaupunginvaltuusto 20.9.2021.

7. Lähteet

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, Pirkanmaan alueelliset suunnitelmat luettavissa [tämän linkin kautta](#). Mm. alueellinen ravitsemussuunnitelma ja Pirkanmaan Kulttuurihyvinvointisuunnitelma.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 Valtioneuvoston periaatepäätös, Valtioneuvoston julkaisuja 2021:14. [Luettavissa tämän linkin kautta](#).

Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus ja –suunnitelma 2021–2024, luonnos, Varjonen-Toivonen Maarit (toim.), Pirkanmaan sairaanhoitopiiri, Perusterveydenhuollon yksikkö.

8. Lisätietoja

HYTE-kerroin

Kunnille on suunniteltu otettavan käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtiosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. Se on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtiosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen. Kannustin on suunniteltu otettavan käyttöön vuoden 2023 alusta, jolloin kunnille jaetaan ensimmäisen kerran uudistuksen jälkeinen valtiosuus. Jo nyt tehtävä työ vaikuttaa rahoituksen määrään.

HYTE-kerroin Valkeakoski, [linkki tilastoon sivulle Sotka.net](#).
